Rada
Európskej únie

V Bruseli 20. novembra 2026
(OR. en)

**16209/26**

**SOC 782**
**ANTIDISCRIM 116**
**GENDER 179**
**JAI 1473**
**FREMP 363**
**COHOM 147**
**EDUC 470**

**SPRIEVODNÁ POZNÁMKA**

| | |
|---|---|
| Od: | Martine DEPREZOVÁ, riaditeľka, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie |
| Dátum doručenia: | 3. novembra 2026 |
| Komu: | Thérèse BLANCHETOVÁ, generálna tajomníčka Rady Európskej únie |
| Č. dok. Kom.: | COM(2026) 602 final |
| Predmet: | SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV<br>*o pokroku dosiahnutom pri vykonávaní národných strategických rámcov pre Rómov v súvislosti so strategickým rámcom EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov a s odporúčaním Rady o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov* |

Delegáciám v prílohe zasielame dokument COM(2026) 602 final.

Príloha: COM(2026) 602 final

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 3. 11. 2026
COM(2026) 602 final

# SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

***o pokroku dosiahnutom pri vykonávaní národných strategických rámcov pre Rómov v súvislosti so strategickým rámcom EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov a s odporúčaním Rady o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov***

{SWD(2026) 330 final}

Obsah

ÚVOD ..... 1
I. PARTNERSTVÁ A INŠTITUCIONÁLNA KAPACITA ..... 2
II. CIELE EÚ: ..... 5
II.I Boj proti protirómskemu rasizmu a diskriminácii a ich predchádzanie ..... 5
II.II Znížiť chudobu a sociálne vylúčenie ..... 7
II.III Podpora účasti prostredníctvom posilnenia postavenia, spolupráce a dôvery ..... 9
II.IV Zvýšenie skutočne rovnakého prístupu ku kvalitnému inkluzívnemu hlavnému vzdelávaciemu prúdu ..... 11
II.V Zvýšenie skutočne rovnakého prístupu ku kvalitnému a udržateľnému zamestnaniu ..... 13
II.VI Zlepšenie zdravia Rómov a zvýšenie skutočne rovnakého prístupu ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám ..... 15
II.VII Zvýšenie skutočne rovnakého prístupu k primeranému nesegregovanému bývaniu a k základným službám ..... 17
III. RÓMOVIA V REGIÓNE ROZŠIROVANIA ..... 19
IV. OPATRENIA EÚ ..... 21
ZÁVER ..... 25

## ÚVOD

Európska únia (EÚ) je založená na zásade, že všetci jej občania by mali mať možnosť plnohodnotne sa podieľať na živote spoločnosti. Rovnosť, začlenenie a dodržiavanie základných práv sú kľúčové hodnoty EÚ, ktorými sa riadia jej právne predpisy, politiky a opatrenia. Tieto hodnoty sú zásadné pre sociálnu súdržnosť, hospodársku odolnosť a dlhodobú konkurencieschopnosť. V tejto súvislosti a v súlade so svojím programom Únia rovnosti si Komisia stanovila nediskrimináciu a začlenenie za kľúčovú prioritu. Podpora rovnosti, začlenenia a účasti Rómov je neoddeliteľnou súčasťou tohto záväzku a prispieva k uplatňovaniu práv a zásad zakotvených v zmluvách a v Charte základných práv.

Rómovia[1] sú najväčšou etnickou menšinou v Európe, pričom sa odhaduje, že na celom kontinente k nim patrí 10 až 12 miliónov ľudí a z nich približne 6 miliónov žije v EÚ[2]. Očakáva sa, že tento počet sa s pristúpením krajín západného Balkánu výrazne zvýši. Napriek pretrvávajúcemu úsiliu na národnej úrovni aj na úrovni EÚ sa mnohí Rómovia naďalej stretávajú s diskrimináciou, protirómskym rasizmom a sociálno-ekonomickým vylúčením. S cieľom riešiť tieto pretrvávajúce nerovnosti bol 7. októbra 2020 prijatý posilnený strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov na roky 2020 – 2030. V ňom bolo stanovených sedem cieľov na úrovni EÚ[3] a po prvýkrát boli navrhnuté hlavné kvantitatívne ciele EÚ do roku 2030. Podporuje sa ním „spoločný, no diferencovaný prístup“, v rámci ktorého sa všetky členské štáty usilujú o dosiahnutie spoločných cieľov na úrovni EÚ a o plnenie minimálnych záväzkov, zatiaľ čo svoje opatrenia prispôsobujú vnútroštátnym pomerom a veľkosti svojho rómskeho obyvateľstva. Očakáva sa, že členské štáty s významným podielom rómskeho obyvateľstva prijmú ambicióznejšie záväzky. Tento rámec bol posilnený odporúčaním Rady z 12. marca 2021, v ktorom sa členské štáty zaviazali prijať a vykonávať svoje národné strategické rámce pre Rómov (ďalej len „národné strategické rámce“). Realizáciu týchto nástrojov EÚ podporujú národné kontaktné miesta pre otázky Rómov (ďalej len „národné kontaktné miesta“), financovanie z prostriedkov EÚ, mechanizmy monitorovania a vzájomné učenie sa, ktoré spolu vytvárajú spoločný rámec pre činnosť, zodpovednosť a koordináciu, čím sa spoločné ciele menia na kolektívny európsky záväzok.

V rámci dvojročného cyklu monitorovania strategického rámca EÚ pre Rómov predkladajú všetky členské štáty[4] Európskej komisii správy o pokroku pri plnení svojich národných strategických rámcov. Na tomto základe Komisia uverejňuje konsolidované posúdenie pokroku

[1] Odkaz na zastrešujúci pojem „Rómovia“ zahŕňa širokú škálu rôznych osôb rómskeho pôvodu, ako sú: Rómovia, Sinti, Kalé, Cigáni, Romanichali a Bojaši/Rudari. Vzťahuje sa aj na skupiny ako sú Aškali, Egypťania, Jenišovia, Dómovia, Lomovia, Romovia a Abdalovia, ako aj na kočovníkov vrátane etnických Travellerov alebo osôb zahrnutých pod administratívny pojem „*Gens du voyage*“ a osôb, ktoré sa identifikujú ako „Cigáni“, a to bez toho, aby sa popierali osobitné charakteristiky týchto skupín.

[2] Rada Európy, komisár pre ľudské práva (2025), *The Unheard 12 Million – Council of Europe Commissioner issues urgent wake-up call to Act for Roma and Traveller rights* (Nevypočutých 12 miliónov – Komisár Rady Európy vydáva naliehavú výzvu konať v záujme práv Rómov a Travellerov), 1. októbra 2025.

[3] i) Bojovať proti protirómskemu rasizmu a diskriminácii a predchádzať im; ii) znížiť chudobu a sociálne vylúčenie s cieľom prekonať sociálno-ekonomickú priepasť medzi Rómami a väčšinovým obyvateľstvom; iii) podporiť účasť prostredníctvom posilnenia postavenia, spolupráce a dôvery: iv) zlepšiť účinný rovnaký prístup ku kvalitnému inkluzívnemu hlavnému vzdelávaciemu prúdu; v) zlepšiť účinný rovnaký prístup ku kvalitnému a udržateľnému zamestnaniu; vi) zlepšiť zdravie Rómov a zvýšiť účinný rovnaký prístup ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám a vii) zlepšiť účinný rovnaký prístup k primeranému nesegregovanému bývaniu a základným službám.

[4] S výnimkou Malty.

v celej EÚ. Táto tretia správa Komisie o vykonávaní sa týka vývoja v období od 1. júna 2023 do 31. marca 2025[5].

Okrem národných správ sa toto hodnotenie opiera o dva ďalšie zdroje. Po prvé prieskum o Rómoch z roku 2024, ktorý uskutočnila Agentúra EÚ pre základné práva a v ktorom sa poskytujú porovnateľné údaje o situácii Rómov[6]. Po druhé príspevky od rómskych a prorómskych organizácií občianskej spoločnosti a ďalších zainteresovaných strán (ďalej len „zainteresované strany“), ktoré boli zhromaždené prostredníctvom troch kľúčových iniciatív: iniciatíva Rómsky občiansky monitoring, špecializovaný dialóg o vykonávaní s komisárkou Lahbibovou a výzva na predkladanie podkladov. Tieto vstupy poskytujú cenné poznatky o výzvach, ktorým čelia zainteresované strany pri vykonávaní strategického rámca EÚ pre Rómov, ako aj o spôsoboch, ako toto vykonávanie zlepšiť.

Členské štáty prijali opatrenia na posilnenie správy vecí verejných a monitorovania, boj proti protirómskemu rasizmu a diskriminácii a zlepšenie prístupu Rómov k vzdelávaniu, zamestnaniu, zdravotnej starostlivosti a bývaniu, a to aj prostredníctvom iniciatív financovaných EÚ. Zistenia z prieskumu o Rómoch z roku 2024 poukazujú na to, že od roku 2016 došlo k zlepšeniu situácie vrátane zníženia závažnej materiálnej deprivácie a podielu mladých Rómov, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET), zvýšenia podielu Rómov v platenej práci, zvýšenej účasti na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve a zlepšenia podmienok bývania. Napriek tomu je pokrok v jednotlivých členských štátoch a oblastiach politiky naďalej nerovnomerný a pretrvávajú značné výzvy, pokiaľ ide o premietnutie politických záväzkov do hmatateľného zlepšenia situácie Rómov.

V tejto správe sa posudzuje vykonávanie národných strategických rámcov pre Rómov a pokrok pri dosahovaní zámerov a cieľov stanovených v strategickom rámci EÚ pre Rómov. Zahŕňa aj vývoj v regióne rozširovania a príslušné opatrenia na úrovni EÚ. Správu dopĺňa pracovný dokument útvarov Komisie obsahujúci prehľady o jednotlivých krajinách, ktoré vypracovala Komisia, a prehľad vnútroštátnych kvantitatívnych cieľov a oznámeného pokroku, ktorý vypracovala Agentúra EÚ pre základné práva (pozri prílohu).

## I. PARTNERSTVÁ A INŠTITUCIONÁLNA KAPACITA

Pre vykonávanie národných strategických rámcov je zásadné účinné riadenie. Hoci všetky členské štáty zriadili riadiace štruktúry okolo národných kontaktných miest, pretrvávajú výrazné rozdiely v inštitucionálnej kapacite, koordinácii, účasti zainteresovaných strán a vo vykonávaní na miestnej úrovni. Tieto opatrenia sa musia posilniť, aby sa národné stratégie premietli do účinných opatrení. V tejto súvislosti zainteresované strany zdôrazňovali pretrvávajúce výzvy pri premietaní národných strategických rámcov do účinných miestnych opatrení, a to najmä: fragmentované riadenie, obmedzené kapacity miestnych samospráv a citlivé politické otázky, ktoré vplývajú na prirotitizáciu a vykonávanie opatrení na začleňovanie Rómov. To podčiarkuje potrebu silnejšej podpory prostredníctvom budovania kapacít a technickej pomoci.

[5] Opatrenia realizované po skončení obdobia, za ktoré sa podávali správy, sú v tejto správe zahrnuté len vtedy, ak ich národné kontaktné miesta oznámili Komisii.
[6] Prieskum sa týka 10 členských štátov (BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, PT, RO) a troch kandidátskych krajín (AL, MK, RS).

## Hlavné úspechy

Všetky členské štáty, ktoré predložili správy, vymenovali národné kontaktné miesta, ktoré zodpovedajú za koordináciu vykonávania ich národných strategických rámcov. V niekoľkých krajinách boli prijaté opatrenia na posilnenie fungovania národných kontaktných miest zvýšením počtu zamestnancov, zlepšením inštitucionálnych postupov alebo poskytnutím väčších rozpočtových prostriedkov[7]. V niekoľkých prípadoch sa národné kontaktné miesta priamo podieľajú na mechanizmoch monitorovania a koordinácie programu[8]. To prispieva k lepšej integrácii priorít začleňovania Rómov do širších sociálnych politík a politík súdržnosti. Napríklad na Slovensku je národné kontaktné miesto plnohodnotným členom Monitorovacieho výboru pre Program Slovensko 2021 – 2027, program politiky súdržnosti spolufinancovaný z Európskeho sociálneho fondu Plus (ESF+) a Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR), a koordinuje osobitnú komisiu zameranú na marginalizované rómske komunity. Cyprus zriadil pre svoj národný strategický rámec monitorovací výbor, v ktorom sú zastúpené ministerstvá a zástupcovia Rómov s cieľom posilniť koordináciu a účasť na tvorbe politík.

Realizácia opatrení na začleňovanie Rómov závisí aj od spolupráce s regionálnymi a miestnymi orgánmi. Miestne samosprávy zohrávajú dôležitú úlohu pri realizácii opatrení v kľúčových oblastiach, ako je vzdelávanie, bývanie a sociálne služby. Napríklad Grécko zaviedlo rámec, na základe ktorého už 85 miestnych samospráv predložilo miestne akčné plány na začleňovanie Rómov s cieľom zabezpečiť súlad s národnými prioritami.

Celkovo 20 členských štátov[9] pravidelne monitoruje vykonávanie svojich národných strategických rámcov a stanovilo aspoň jeden kvantitatívny alebo kvalitatívny cieľ. Je povzbudivé, že takmer všetky krajiny s významným podielom rómskeho obyvateľstva stanovili kvantitatívne ciele a ukazovatele aspoň pre päť cieľov. Česko, Španielsko a Slovensko vypracovali spoľahlivé rámce monitorovania, ktoré sú v súlade s ukazovateľmi strategického rámca EÚ pre Rómov, zatiaľ čo bulharský rámec je obmedzenejší, ale vo všeobecnosti zosúladený s týmito ukazovateľmi. Rámce monitorovania v ostatných členských štátoch s významným podielom rómskeho obyvateľstva sa nachádzajú v rôznych fázach vývoja, pričom niektoré ukazovatele alebo cieľové hodnoty ešte neboli v čase vypracovania správy stanovené alebo neboli dokončené (pozri prílohu), čo ovplyvňuje posudzovanie pokroku pri dosahovaní národných cieľov.

V prípadoch, keď boli stanovené národné ciele v rámci národných strategických rámcov pre Rómov (cieľové roky sa líšia), dostupné informácie poukazujú na rôznorodý pokrok pri ich dosahovaní: Bulharsko uvádza, že dosiahlo svoje ciele stanovené do roku 2030, pokiaľ ide o účasť na predprimárnom vzdelávaní a dosiahnutie vyššieho sekundárneho vzdelávania a určitý pokrok zaznamenalo aj v iných oblastiach; Slovensko je na dobrej ceste k splneniu svojich cieľov stanovených do roku 2030 v oblasti bývania Rómov a ich účasti; Španielsko splnilo niektoré ciele do roku 2026 v oblasti boja proti protirómskemu rasizmu, v iných oblastiach, najmä vo vzdelávaní, však zaostáva; Česko vykazuje obmedzený alebo žiadny pokrok pri plnení svojich cieľov do roku 2030. Informácie poskytnuté Maďarskom, Gréckom a Rumunskom neumožňujú posúdiť pokrok pri plnení ich národných cieľov (2030 v prípade Maďarska a Grécka a 2027 v prípade Rumunska, pozri prílohu). Z analýzy Agentúry EÚ pre základné práva vyplýva, že od roku 2016 došlo k zlepšeniu v 10 zo 16 ukazovateľov. Pokrok však stále nie je dostatočný na dosiahnutie väčšiny zámerov a cieľov strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030, zatiaľ čo plnenie cieľa v oblasti zamestnanosti prebieha podľa plánu.

[7] BE, BG, CZ, DE, IE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LT, HU, RO, SI, SK.
[8] BG, CZ, EL, ES, FR, HR, IT, LV, HU, RO, SK.
[9] BE, BG, CZ, EE, IE, EL, ES, HR, IT, CY, LV, LT, HU, NL, PL, RO, SI, SK, FI, SE.

## Posúdenie a zostávajúce výzvy

Členské štáty naďalej posilňujú riadiace štruktúry podporujúce začleňovanie Rómov. Zabezpečenie toho, aby národné kontaktné miesta disponovali dostatočnou inštitucionálnou kapacitou a zdrojmi, je naďalej kľúčové pre účinnú medziodvetvovú koordináciu. Začleňovanie Rómov sa čoraz častejšie stáva súčasťou všeobecných politík, ale týmto politikám často chýbajú osobitné záruky a terénne opatrenia zamerané na Rómov, ktorými by sa zabezpečilo, aby mali Rómovia k týmto politikám prístup a aby im pomohli.

Slabá koordinácia medzi národnými a miestnymi orgánmi naďalej predstavuje hlavné úzke miesto, ktoré sťažuje premietnutie národných stratégií do účinných miestnych opatrení. V decentralizovaných systémoch je realizácia opatrení často ponechaná na uvážení miestnych samospráv a tie sa vyhýbajú realizácii opatrení, ktoré sú vnímané ako politicky citlivé, ako je napríklad odstránenie segregácie, a uprednostňujú krátkodobé opatrenia, ktoré nevyvolávajú veľké spory.

Na dosiahnutie konzistentných výsledkov sú potrebné spoľahlivejšie mechanizmy riadenia vrátane jasnejšieho rozdelenia zodpovedností, účinného monitorovania a väčšej zodpovednosti. Posilnením koordinácie a administratívnych kapacít, najmä cieleným budovaním kapacít a vhodnými stimulmi na úrovni miestnych samospráv, sa môže zlepšiť vykonávanie opatrení na začleňovanie Rómov a zvýšiť efektívne čerpanie finančných prostriedkov EÚ. Kľúčové je naďalej posilňovanie prepojenia medzi riadiacimi štruktúrami a realizáciou programov financovaných z prostriedkov EÚ.

Je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na posilnenie rámcov monitorovania vo všetkých členských štátoch. V niektorých prípadoch ciele a ukazovatele ešte neboli stanovené alebo sú stále neúplné, pričom monitorovanie sa opiera prevažne o ukazovatele výstupov, a nie o ukazovatele výsledkov. Tieto nedostatky odrážajú širšie obmedzenia v dostupnosti a porovnateľnosti údajov v rámci EÚ. V niekoľkých členských štátoch oficiálne štatistiky dostatočne nezachytávajú rómske obyvateľstvo, čo sťažuje posudzovanie nerovností a pokroku v priebehu času. Porovnateľnejšími metodikami spolu s rozčlenenými údajmi a so zástupnými údajmi[10] – v prípadoch, keď je to vhodné a právne prípustné – by sa posilnila tvorba politík založená na faktoch a zlepšila úplnosť a porovnateľnosť podávaných správ. Ak to veľkosť vzorky dovolí, monitorovanie by mohlo okrem porovnávania s väčšinovým obyvateľstvom zachytávať aj rozdiely v rámci rómskeho obyvateľstva.

**Usmernenia na ďalšie zlepšenie**

S cieľom urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ v súlade so „spoločným, no diferencovaným prístupom“ Komisia vyzýva členské štáty, najmä tie s významným podielom rómskeho obyvateľstva, aby:

- **posilnili mandát, personálne zabezpečenie a financovanie národných kontaktných miest,** zabezpečili ich účinné zapojenie do koordinácie a monitorovania všeobecných aj cielených politík, ako aj programov financovaných z prostriedkov EÚ, a splnomocnili ich na sledovanie pokroku na základe strategického rámca EÚ pre Rómov,
- **posilnili monitorovanie národných strategických rámcov pre Rómov s cieľom sledovať pokrok na základe jasných cieľov a ukazovateľov výsledkov**, ktoré sú zosúladené so strategickým rámcom EÚ pre Rómov, a aby pritom, pokiaľ je to vhodné a právne prípustné, použili rozčlenené údaje a zástupné údaje,
- **zintenzívnili koordináciu medzi jednotlivými úrovňami verejnej správy**, a to najmä **posilnením vykonávania na miestnej úrovni** jasnejším vymedzením

[10] K dispozícii na adrese: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9a007e7e-08ad-11eb-a511-01aa75ed71a1.0022.02/DOC_3&format=PDF.

zodpovedností, väčšou účasťou zainteresovaných strán, zvýšením administratívnych kapacít miestnych samospráv a zlepšením mechanizmov zodpovednosti.

## II. CIELE EÚ:

V tejto časti sa skúma pokrok dosiahnutý pri plnení siedmich cieľov strategického rámca EÚ pre Rómov. Pre každý cieľ sú uvedené príslušné hlavné ciele strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030, ktoré slúžia ako referenčné hodnoty na posudzovanie pokroku.

### II.I Boj proti protirómskemu rasizmu a diskriminácii a ich predchádzanie

**Hlavné ciele strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030:**

- znížiť podiel Rómov, ktorí zažívajú diskrimináciu, aspoň o polovicu,
- znížiť podiel väčšinového obyvateľstva, ktorému je nepríjemné mať Rómov za susedov, aspoň o jednu tretinu.

Protirómsky rasizmus sa uznáva za formu rasizmu voči Rómom[11], ktorý naďalej vedie k sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii v celej EÚ a obmedzuje prístup k vzdelaniu, zamestnaniu, zdravotnej starostlivosti, bývaniu a ďalším základným službám. Keďže boj proti protirómskemu rasizmu výrazne ovplyvňuje celkový pokrok v oblasti rovnosti, začlenenia a účasti Rómov, predstavuje nielen samostatný cieľ, ale aj prierezovú prioritu strategického rámca EÚ pre Rómov.

Zistenia z prieskumu o Rómoch z roku 2024 naznačujú, že takmer každý tretí Róm (31 %) zažil diskrimináciu na základe etnického pôvodu. Úroveň dôvery k inštitúciám takisto zostáva pomerne nízka: iba približne polovica rómskych respondentov (49 %) uvádza, že dôveruje polícii vo svojej krajine, zatiaľ čo len dvaja z piatich (40 %) vyjadrili dôveru k vnútroštátnemu právnemu systému. Na základe výsledkov prieskumu Eurobarometra z roku 2023 by sa len 67 % respondentov z členských štátov cítilo príjemne, ak by bolo v každodennom kontakte s rómskym kolegom v práci[12]. Zainteresované strany zdôraznili, že napriek rastúcemu uznaniu v politických rámcoch je úsilie o riešenie protirómskeho rasizmu naďalej fragmentované a často krátkodobé, čo podčiarkuje potrebu systematickejších a všeobecnejších opatrení.

#### Hlavné úspechy

Počas obdobia, za ktoré sa podávali správy, prijal značný počet členských štátov opatrenia zamerané na zvýšenie uznávania protirómskeho rasizmu a povedomia o ňom Niektoré členské štáty[13] zvýšili inštitucionálnu kapacitu na boj proti protirómskemu rasizmu; Najmä Nemecko zriadilo nezávislé Centrum pre podávanie správ a informácie o protirómskom rasizme (MIA), Španielsko iniciovalo vypracovanie Štátneho paktu proti protirómskemu rasizmu a Litva začala konzultácie o zriadení špecializovanej expertnej komisie pre boj proti protirómskemu rasizmu. Politické a inštitucionálne rámce boli posilnené formálnym prijatím vymedzenia pojmu „protirómsky rasizmus“ v Českej republike a na Slovensku. Informovanosť verejnosti sa ďalej podporovala prostredníctvom médií a kampaní na zvyšovanie povedomia vrátane

[11] Protirómsky rasizmus (forma rasizmu proti Rómom) je štrukturálny jav s historickými koreňmi, ktorý sa prejavuje na inštitucionálnej, sociálnej a medziľudskej úrovni. Pôvod má v tom, ako väčšinová populácia vníma tých, ktorých považuje za „cigánov“, a ako sa k nim správa. Je zakorenený v procese vytvárania „inakosti“, ktorý stavia na negatívnych, ale aj pozitívnych exotizujúcich stereotypoch.

[12] Nové údaje týkajúce sa ukazovateľa týkajúceho sa „rómskych susedov“ budú k dispozícii v nadchádzajúcom prieskume Eurobarometra z roku 2026.

[13] BE, BG, CZ, DE, IE, EL, ES, FR, IT, LV, LT, NL, AT, RO, SK, SE.

lotyšského dokumentárneho seriálu[14], ktorý vznikol v rámci Lotyšskej rómskej platformy financovanej z prostriedkov EÚ.

Niekoľko členských štátov[15] posilnilo podporné služby pre obete diskriminácie a trestných činov z nenávisti prostredníctvom zdokonalených mechanizmov podávania sťažností, právnej pomoci a terénnych služieb. Bulharsko napríklad poskytlo tisíce právnych konzultácií prostredníctvom mobilných tímov, a to najmä v odľahlých oblastiach[16], a zaviedlo mobilnú aplikáciu na uľahčenie prístupu k spravodlivosti[17].

Iniciatívy zamerané na zvyšovanie povedomia a spomienkové podujatia – napríklad Pamätný deň rómskeho holokaustu a Medzinárodný deň Rómov – získali širšie uznanie v mnohých členských štátoch[18], čím prispeli k väčšiemu povedomiu verejnosti o histórii a kultúre Rómov. Napríklad vo Francúzsku projekt pamätníka v Montreuil-Bellay pripomína prenasledovanie približne 1 850 Rómov počas druhej svetovej vojny a zvyšuje povedomie verejnosti prostredníctvom pamätného miesta a plánovaného múzea. V októbri 2025 holandská Snemovňa reprezentantov prijala návrh poslankyne Tseggaiovej, ktorým formálne uznala holandských Rómov, Sintov a Travellerov za národnostnú menšinu v zmysle Rámcového dohovoru Rady Európy o ochrane národnostných menšín.

## Posúdenie a zostávajúce výzvy

Napriek tomu, že sa protirómskemu rasizmu venuje čoraz väčšia politická pozornosť, vykonávanie a presadzovanie opatrení na boj proti protirómskemu rasizmu a diskriminácii Rómov zostáva v jednotlivých členských štátoch nerovnomerné a fragmentované, v čom sa prejavuje pretrvávajúce nedostatočné politické odhodlanie a slabé mechanizmy presadzovania práva. V dôsledku toho sa voči inštitúciám často nevyvodzuje dostatočná zodpovednosť za praktiky, ako je segregované vzdelávanie a nútené vysťahovanie.

Vo veľkej miere pretrváva nedostatočné nahlasovanie prípadov diskriminácie a incidentov motivovaných nenávisťou, čo je spôsobené nízkou dôverou k inštitúciám, strachom z odvetných opatrení a obmedzenou informovanosťou o mechanizmoch podávania sťažností. Chýbajú teda spoľahlivé údaje, čo sťažuje navrhovanie a hodnotenie účinných politických reakcií. Zároveň sa obavy týkajúce sa policajných praktík – vrátane etnického profilovania a neprimeraného použitia sily – naďalej uvádzajú ako hlavné prekážky dôvery a začlenenia.

Pretrvávajúce medzery v údajoch rozčlenených podľa etnického pôvodu na národnej úrovni a nižších úrovniach, ktoré sa týkajú diskriminácie rómskeho obyvateľstva a viacnásobných a prelínajúcich sa foriem diskriminácie, v kombinácii s nerovnomernými postupmi monitorovania naďalej bránia posudzovaniu trendov a výsledkov. Subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v mnohých členských štátoch majú obmedzené zdroje, právomoci alebo nezávislosť, čo obmedzuje ich schopnosť poskytovať účinnú nápravu a viesť strategické súdne spory. Členské štáty boli povinné transponovať do júna 2026 nové smernice EÚ o subjektoch

[14] K dispozícii na adrese: https://www.youtube.com/@KulturasMinistrija/videos.
[15] BG, CZ, DE, IE, EL, ES, HR, IT, LV, LT, AT, SK, FI.
[16] K dispozícii na adrese: https://www.justice.government.bg/home/index/1201f1c6-798b-41b6-a874-052e228ac8a1?top=1
[17] K dispozícii na adrese: https://apps.apple.com/bg/app/%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B8-%D0%BC%D0%B8/id6471497775.
[18] BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FR, HR, IT, CY, LV, LT, LU, HU, NL, AT, PT, RO, SK.

pre rovnaké zaobchádzanie[19]. Správne vykonávanie a úplné dodržiavanie predpisov bude zásadné pre posilnenie nezávislosti, zdrojov a účinnosti subjektov pre rovnaké zaobchádzanie a pre odstránenie týchto nedostatkov.

**Usmernenia na ďalšie zlepšenie**
S cieľom urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ v súlade so „spoločným, no diferencovaným prístupom“ Komisia vyzýva členské štáty, aby:

- **posilnili vykonávanie a presadzovanie právnych predpisov EÚ v oblasti boja proti diskriminácii a trestným činom z nenávisti**: i) zabezpečením primeraných sankcií; ii) zlepšením prístupu k mechanizmom podávania sťažností; iii) systematickým zaznamenávaním incidentov spojených s protirómskym rasizmom a iv) riešením problému nedostatočného nahlasovania prostredníctvom opatrení, ktoré budujú dôveru k verejným inštitúciám a monitorujú zmeny v dôvere k týmto inštitúciám,
- **podporovali povedomie verejnosti, spomienkové a vzdelávacie iniciatívy zamerané na históriu a kultúru Rómov a protirómsky rasizmus**, a to aj prostredníctvom školských osnov, odborného vzdelávania učiteľov, zapájania médií a spomienkových aktivít s cieľom bojovať proti stereotypom a predsudkom v spoločnosti,
- **systematicky riešili protirómsky rasizmus v rámci odvetvových politík** – najmä v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravotnej starostlivosti a bývania – bojom proti diskriminácii, posilňovaním inštitucionálnych postupov a podporou aktivít na zvyšovanie povedomia a odbornej prípravy pre kľúčových odborníkov.

## II.II Znížiť chudobu a sociálne vylúčenie

**Hlavné ciele strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030:**
- zmenšiť mieru chudoby Rómov v porovnaní s väčšinovým obyvateľstvom aspoň o polovicu,
- zmenšiť mieru chudoby rómskych detí v porovnaní s ostatnými deťmi aspoň o polovicu.

Pretrvávajúca chudoba medzi Rómami naďalej predstavuje v celej EÚ vážny problém. Deti sú týmto javom postihnuté v neprimerane väčšej miere, keďže už od útleho veku čelia kumulatívnym znevýhodneniam, ktoré zvyšujú riziko medzigeneračného vylúčenia a výrazne obmedzujú sociálnu mobilitu.

Zistenia z prieskumu o Rómoch z roku 2024 potvrdzujú, že chudoba a ekonomické ťažkosti sú v rómskych komunitách naďalej rozšírené. Celkovo je 77 % rómskych detí ohrozených chudobou – čo je približne štyrikrát viac ako v prípade väčšinovej populácie. Okrem toho 40 % z nich žije v domácnostiach, ktoré trpia závažnou materiálnou depriváciou[20]. Od roku 2016 (66 %) sa situácia výrazne zlepšila, ale tieto hodnoty sú naďalej výrazne vyššie ako v prípade väčšinového obyvateľstva (7 %[21]). Zainteresované strany zdôraznili viacrozmerný a medzigeneračný charakter chudoby Rómov a potrebu integrovaných politických reakcií naprieč rôznymi sektormi (vzdelávanie, zamestnanosť, zdravotná starostlivosť, bývanie). Zároveň konštatovali, že hoci viaceré členské štáty posilnili systémy sociálnej ochrany, zvýšili

[19] Smernica Rady (EÚ) 2024/1499 zo 7. mája 2024 a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1500 zo 14. mája 2024, ktorými sa stanovujú normy pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie. K dispozícii na adrese: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1499/oj a https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1500/oj.

[20] Závažná materiálna deprivácia je definovaná ako neschopnosť domácnosti dovoliť si aspoň štyri z deviatich základných položiek alebo výdavkov vrátane primeraného vykurovania, pravidelného výživného jedla a neočakávaných výdavkov (prieskum o Rómoch z roku 2024, s. 32).

[21] K dispozícii na adrese: Eurostat 2020, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mddd11__custom_22313195/default/table.

finančné dávky alebo zlepšili prístup k nim, cielené opatrenia zamerané na Rómov a na riešenie ich chudoby a sociálneho vylúčenia, sú naďalej obmedzené, najmä tie, ktoré sú zamerané na prekonanie prekážok v prístupe k všeobecnej podpore, ako sú administratívne prekážky, obmedzený prístup k informáciám a nízka úroveň dôvery vo verejné inštitúcie.

### Hlavné úspechy

Mnohé členské štáty[22] informovali o opatreniach zameraných na zlepšenie prístupu k sociálnej ochrane, a to najmä prostredníctvom mechanizmov terénnej práce, ako je napríklad belgický program „Bridging Figures“ (Flámsko), ktorý oslovil tisíce zraniteľných rodín vrátane mnohých rómskych a poskytol im praktickú podporu pri prístupe k miestnym školám a verejným službám. Tento prístup prispel k budovaniu vzájomnej dôvery medzi miestnymi Rómami a verejnými inštitúciami a zároveň posilnil sebestačnosť miestnych Rómov.

Obmedzený počet členských štátov[23] uviedol, že zaviedol opatrenia zamerané na Rómov s cieľom riešiť chudobu a sociálne vylúčenie, zatiaľ čo niektoré členské štáty[24] riešia tieto výzvy ako prierezovú otázku v rámci iných odvetvových cieľov. Napríklad v Taliansku sa projektmi Accedere a Salute, ktoré sú spolufinancované z ESF+ a zameriavajú sa na Rómov ako jednu zo znevýhodnených skupín, zaviedol integrovaný, medziodvetvový prístup, ktorý prispel k významnému zníženiu počtu obyvateľov žijúcich v segregovaných osadách.

Niekoľko členských štátov[25] informovalo aj o zameraní sa na chudobu detí medzi Rómami s podporou finančných nástrojov EÚ. Napríklad Bulharsko zaviedlo schému poskytovania stravných lístkov a súvisiacej podpory pre deti zo znevýhodnených rodín spolufinancovanú z fondu ESF+ a Chorvátsko nasadilo mobilné terénne tímy na podporu rodín v odľahlých osadách[26].

### Posúdenie a zostávajúce výzvy

Napriek prebiehajúcemu úsiliu je chudoba v rómskych komunitách naďalej rozšírená a stále predstavuje jednu z najdlhšie pretrvávajúcich foriem sociálno-ekonomického vylúčenia v EÚ. Bol zaznamenaný určitý pokrok, najmä vďaka opatreniam zameraným na zlepšenie prístupu k sociálnej ochrane a sociálnym službám. Pokrok je však naďalej obmedzený a nerovnomerný, pričom väčšina opatrení sa zameriava skôr na prístup k dávkam než na riešenie štrukturálnych príčin chudoby.

Kríza spôsobená pandémiou covidu-19 situáciu ešte zhoršila, prehĺbila existujúce rozdiely a zvrátila časť pokroku dosiahnutého pred rokom 2020, pričom jej dôsledky sa naďalej prejavovali počas celého obdobia, za ktoré sa podávali správy. Územné rozdiely a nerovnomerné rozloženie služieb ešte viac brzdia začlenenie, najmä v odľahlých oblastiach. Orgány by mali iniciatívnejšie riešiť tzv. neviditeľné bariéry, ako je digitálne vylúčenie a chýbajúce doklady totožnosti či listy vlastníctva, ktoré bránia najviac marginalizovaným domácnostiam a Rómom bez domova v prístupe k sociálnej ochrane.

Chudoba a sociálne vylúčenie Rómov sú spôsobené vzájomne prepojenými, hlboko zakorenenými znevýhodneniami, ktoré pretrvávajú z generácie na generáciu. Na riešenie týchto výziev sú potrebné komplexné politické reakcie, v ktorých sa spája sociálna ochrana s opatreniami v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, bývania a zdravotníctva.

---

[22] BE, BG, DE, EL, ES, FR, IT, HU, NL, AT, RO, SK, FI.
[23] ES, HR, PL, RO, SK, FI.
[24] CZ, IT, AT, RO, SK.
[25] BG, ES, HR, IT, LU, SI.
[26] K dispozícii na adrese: https://www.centar-medjimurje.hr/.

**Usmernenia na ďalšie zlepšenie**
S cieľom urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ v súlade so „spoločným, no diferencovaným prístupom“ Komisia vyzýva členské štáty, aby:

- **zosúladili opatrenia na začlenenie Rómov so všeobecnými politikami v oblasti boja proti chudobe a v oblasti práv detí, a to aj** prostredníctvom záruk a ukazovateľov špecifických pre Rómov, s cieľom zabezpečiť rovnaký prístup pre rómske rodiny a deti,
- **zlepšili prístup k sociálnej ochrane a verejným službám**, a to aj zjednodušením administratívnych postupov a odstraňovaním tzv. neviditeľných bariér, ako sú digitálne vylúčenie, chýbajúce doklady totožnosti alebo listy vlastníctva, ako aj obmedzený dosah na najviac marginalizovaných Rómov,
- **vypracovali integrované, dlhodobé riešenia chudoby a sociálneho vylúčenia Rómov**, v ktorých sa spojí sociálna ochrana s opatreniami v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, bývania a zdravotnej starostlivosti s cieľom riešiť štrukturálne a medzigeneračné znevýhodnenia.

Účinné stratégie boja proti chudobe na národnej, regionálnej a miestnej úrovni sa majú riadiť dokumentom Zásady účinných politík boja proti chudobe, ktoré boli uverejnené spolu so stratégiou v oblasti boja proti chudobe. Ten zahŕňa nasledujúce body, ktoré sú v kontexte tejto správy mimoriadne dôležité:

- **finančné zdroje sa zosúlaďujú s cieľmi politiky využívaním fondov EÚ** vrátane prepojenia finančných prostriedkov s vykonávaním plánov národných a regionálnych partnerstiev na podporu a doplnenie úsilia národných, regionálnych a miestnych orgánov v **boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu**,
- vypracúvajú sa **cielené opatrenia** na podporu **skupín čeliacich vyššiemu riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia** vrátane Rómov,
- sú zavedené **cielené programy** zamerané na zlepšenie úrovne a **kvality vzdelávacích príležitostí** pre žiakov a študentov z domácností s nízkym príjmom (dodatočné financovanie pre školy, profesijný rozvoj učiteľov, mentorstvo, štipendiá a finančná pomoc, prístup k zariadeniam a materiálom, opatrenia na odstránenie segregácie, a to aj v prípade Rómov atď.),
- vykonáva sa **systematické mapovanie segregovaných rómskych osád** so súhlasom miestnych komunít a posúdenie s cieľom identifikovať mieru rizika chudoby, závažnú materiálnu depriváciu a nedostatky v prístupe k základným službám, pričom sa zabezpečí ich začlenenie do procesov mestského územného plánovania.

## II.III Podpora účasti prostredníctvom posilnenia postavenia, spolupráce a dôvery

**Hlavné ciele strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030:**

- posilniť kapacity aspoň 90 mimovládnych organizácií a zapojiť ich do celoeurópskeho koordinovaného rómskeho občianskeho monitoringu,
- zabezpečiť účasť rómskych mimovládnych organizácií ako riadnych členov v monitorovacích výboroch všetkých programov zameraných na potreby rómskych komunít,
- zdvojnásobiť podiel Rómov, ktorí nahlasujú prípady diskriminácie,
- podporovať účasť Rómov na politickom živote na miestnej, regionálnej, národnej úrovni a na úrovni EÚ v členských štátoch s významným podielom rómskeho obyvateľstva.

Zmysluplná účasť Rómov je nevyhnutná pre riešenie dlhodobých nerovností, posilnenie demokratickej správy vecí verejných a budovanie dôvery k verejným inštitúciám. Zvýšilo sa povedomie o inštitucionálnych podporných štruktúrach s tým, že 46 % rómskych respondentov už počulo o aspoň jednom subjekte pre rovnaké zaobchádzanie alebo podobnej inštitúcii, pričom v roku 2016 to bolo 29 %. Zainteresované strany zdôraznili, že napriek rozširovaniu formálnych štruktúr účasti je účasť Rómov často naďalej obmedzená alebo má iba symbolický charakter. Nestabilné financovanie a v niektorých prípadoch aj obmedzenia občianskeho priestoru naďalej bránia zmysluplnej účasti.

### Hlavné úspechy

Členské štáty zaznamenali postupný pokrok v oblasti politickej účasti Rómov na miestnej aj národnej úrovni. Zástupcovia Rómov sú čoraz častejšie zastúpení v miestnych zastupiteľstvách[27], na pozíciách starostov[28] a v národných parlamentoch[29]. Hoci ide o pozitívny vývoj, účasť Rómov na politickom rozhodovaní zostáva celkovo obmedzená a zástupcovia Rómov sú vo väčšine členských štátov naďalej výrazne nedostatočne zastúpení vo volených a vysokých verejných funkciách.

Niekoľko členských štátov[30] uviedlo, že zriadili alebo posilnili poradné orgány súvisiace s vykonávaním národných strategických rámcov alebo so súvisiacimi politickými procesmi, do ktorých je zapojená rómska občianska spoločnosť. Napríklad rakúska Platforma pre dialóg s Rómami, financovaná z prostriedkov EÚ, sa pevne etablovala ako stabilný nástroj uľahčujúci dialóg medzi rómskou občianskou spoločnosťou a verejnou správou. Nemecký participatívny dialóg o údajoch, ktorý vedie Spolková agentúra pre boj proti diskriminácii, spája orgány verejnej moci a občiansku spoločnosť s cieľom vyvinúť komunitou schválené metódy zberu údajov o diskriminácii.

Na miestnej úrovni viaceré členské štáty[31] informovali o zapojení Rómov do iniciatív vychádzajúcich zdola. Kľúčovým príkladom je participatívny projekt miestneho plánovania na Slovensku s názvom Rozvojové tímy, financovaný z prostriedkov EÚ, v rámci ktorého sa usporiadalo viac ako 120 komunitných fór na podporu miestneho plánovania, zatiaľ čo Estónsko sa zameralo na posilnenie miestneho dialógu otvorením Centra rómskej mládeže vo Valge a Rómskeho kultúrneho centra v Tallinne.

### Posúdenie a zostávajúce výzvy

Hoci zriadením poradných orgánov sa prejavuje rastúce inštitucionálne uznanie účasti Rómov, ich zapojenie sa často obmedzuje len na formálne konzultácie s obmedzeným vplyvom na vytváranie programu a výsledky politík. Kľúčovou výzvou naďalej zostáva zabezpečiť, aby mechanizmy účasti mali hmatateľný vplyv na politiky a výsledky.

V celej EÚ sa postupne rozvíja participatívne monitorovanie základných práv, pričom viaceré členské štáty zriaďujú špecializované subjekty na dohľad nad vykonávaním právnych predpisov týkajúcich sa trestných činov z nenávisti a boja proti diskriminácii[32]. Postupy však stále nie sú jednotné a administratívne, právne a finančné obmedzenia aj naďalej obmedzujú operačné kapacity a kapacity v oblasti obhajovania záujmov mnohých rómskych

[27] BG, CZ, ES, IT, AT.
[28] BG, EL, SK.
[29] IE, HR, RO, SK a najnovšie aj v HU.
[30] BE, BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, LV, NL, AT, SK.
[31] BE, BG, CZ, EL, FR, IT, HU, RO, SK.
[32] DE, IE, HR, HU, AT.

a prorómskych organizácií, najmä na miestnej úrovni. To má vplyv na schopnosť takýchto organizácií zapojiť sa do monitorovania, podporovať komunity a zúčastňovať sa na politických procesoch. Nízka úroveň dôvery k inštitúciám, skúsenosti s diskrimináciou a v niektorých prípadoch aj obmedzenia občianskeho priestoru naďalej oslabujú účasť a zapojenie.

**Usmernenia na ďalšie zlepšenie**
S cieľom urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ v súlade so „spoločným, no diferencovaným prístupom“ Komisia vyzýva členské štáty, aby:

- **posilnili inštitucionálne rámce pre účasť Rómov a podporovali ich politické zastúpenie**, pričom sa zabezpečí, aby rómski zástupcovia a rómske a prorómske organizácie mali zmysluplné a rozmanité zastúpenie a vplyv na vytváranie programu, tvorbu, vykonávanie a monitorovanie politík na národnej, regionálnej a miestnej úrovni,
- **posilnili participatívne monitorovanie a zodpovednosť** systematickým zapájaním Rómov a prorómskej občianskej spoločnosti do zberu údajov, dohľadu a monitorovania opatrení na boj proti diskriminácii a na začlenenie Rómov, a to aj ako riadnych členov príslušných monitorovacích výborov,
- **poskytovali udržateľnú podporu Rómom a prorómskym organizáciám** zjednodušenými administratívnymi postupmi, viacročným financovaním a budovaním kapacít a zároveň chránili občiansky priestor, riešili diskrimináciu a posilňovali dôveru k verejným inštitúciám.

### II.IV Zvýšenie skutočne rovnakého prístupu ku kvalitnému inkluzívnemu hlavnému vzdelávaciemu prúdu

**Hlavné ciele strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030:**
- znížiť rozdiel v účasti na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve aspoň o polovicu,
- znížiť podiel rómskych detí navštevujúcich segregované základné školy aspoň o polovicu,
- znížiť rozdiel v miere ukončenia vyššieho sekundárneho vzdelania aspoň o jednu tretinu.

Vzdelávanie je kľúčovým predpokladom pre rovnosť príležitostí, sociálnu mobilitu a aktívnu účasť na živote spoločnosti, pričom právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie je zakotvené v prvej zásade Európskeho piliera sociálnych práv. Pre mnohých Rómov však rovnaký prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu hlavnému vzdelávaciemu prúdu naďalej zostáva nedosiahnuteľný, hoci je nevyhnutný na prekonanie vylúčenia a na umožnenie ich plnohodnotnej účasti na živote spoločnosti a hospodárstve.

Zistenia z prieskumu o Rómoch z roku 2024 poukazujú na určitý pokrok v tejto oblasti, ale nerovnosti pretrvávajú. Účasť na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve[33] sa zvýšila zo 42 % v roku 2016 na 53 % v roku 2024, naďalej však výrazne zaostáva za priemerom EÚ, ktorý dosahuje 95 %[34]. Iba približne jedna tretina mladých Rómov ukončí vyššie sekundárne vzdelanie, zatiaľ čo v rámci väčšinového obyvateľstva sú to viac ako štyria z piatich ľudí. Pretrváva aj segregácia – takmer polovica rómskych detí chodí do školy, kde väčšina alebo všetci spolužiaci sú Rómovia. Zainteresované strany zaznamenali určitý pokrok, najmä v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve a v úsilí zameranom na zníženie predčasného ukončovania školskej dochádzky. Zároveň zdôraznili, že na dosiahnutie trvalého

[33] Deti vo veku od 3 rokov do veku, v ktorom sa začína povinná základná školská dochádzka.
[34] K dispozícii na: Eurostat 2023, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uoe_enra21/default/table?lang=en.

pokroku v oblasti inkluzívneho vzdelávania sú potrebné dôraznejšie opatrenia na odstránenie rasovej segregácie, dlhodobé financovanie a lepšie monitorovanie.

### Hlavné úspechy

Počas obdobia, za ktoré sa podávali správy, takmer všetky členské štáty, ktoré predložili správy[35], prijali opatrenia na zvýšenie inkluzívnosti svojich vzdelávacích systémov a zlepšenie prístupu rómskych detí ku kvalitnému vzdelávaniu. Účasť na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve sa výrazne zvýšila, najmä v Bulharsku, Maďarsku, Slovinsku a na Slovensku, kde vlády rozšírili cenovo dostupnú alebo povinnú predškolskú dochádzku a posilnili spoluprácu s rómskymi rodičmi. Väčšia podpora bola poskytnutá aj rómskym študentom v sekundárnom a terciárnom vzdelávaní a viaceré krajiny rozšírili prístup k štipendiám, mentorstvu a opatreniam pozitívnej diskriminácie[36]. Tak to bolo napríklad v Rumunsku, kde vyše 72 000 rómskych študentov dostalo sociálne štipendium. Maďarská sieť 180 centier voľného času (tzv. tanodas) podporuje predovšetkým rómskych žiakov zo znevýhodneného prostredia prostredníctvom mimoškolských aktivít s cieľom predísť predčasnému ukončeniu školskej dochádzky.

V niektorých členských štátoch[37] boli pilotné projekty financované z prostriedkov EÚ – najmä v rámci ESF+ a Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti – rozšírené a začlenené do národných vzdelávacích systémov. Napríklad Bulharsko úspešne prešlo na trvalé štátom financované pracovné miesta pre viac ako 1300 vzdelávacích mediátorov, ktorí doteraz pôsobili v rámci projektovej podpory. Niektoré členské štáty[38] takisto prijali opatrenia na priamejšie riešenie segregácie vrátane podpory v oblasti dopravy, úprav postupov zápisu a zvýšenia počtu pedagogických pracovníkov. Na Slovensku boli zavedené právne záväzné normy zakazujúce segregáciu vo vzdelávaní, doplnené metodickou príručkou pre školy[39].

### Posúdenie a zostávajúce výzvy

Na základe nedávneho pokroku je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie s cieľom odstrániť pretrvávajúce rozdiely vo výsledkoch vzdelávania medzi Rómami a väčšinovým obyvateľstvom. Za zásadné sa naďalej považuje najmä zvyšovanie účasti na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve a zlepšovanie miery ukončenia vyššieho sekundárneho vzdelania. Presadzovanie systémových prístupov k odstraňovaniu segregácie[40] na všetkých úrovniach vzdelávania má kľúčový význam pre zabezpečenie rovnakého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu a prelomenie cyklu znevýhodnenia. Zároveň môže zabezpečenie komplexnej podpory – vrátane sociálnej, emocionálnej, psychologickej a jazykovej podpory – v inkluzívnych školských zariadeniach hlavného vzdelávacieho prúdu ďalej zlepšiť výsledky rómskych žiakov.

Mnohé opatrenia v oblasti inkluzívneho vzdelávania sa naďalej spoliehajú na krátkodobé projektové financovanie, pričom monitorovanie výsledkov odstraňovania segregácie je naďalej nerovnomerné, čo obmedzuje ich udržateľnosť a účinnosť. Súčasné iniciatívy – napríklad mediátori, doučovanie a pilotné programy – poskytujú pevný základ, ktorý je možné rozšíriť a začleniť do udržateľných systémových prístupov.

---

[35] BE, BG, CZ, DK, EE, IE, EL, ES, HR, FR, IT, CY, LV, LT, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE.
[36] HR, HU, PL, PT, RO.
[37] BG, CZ, SK.
[38] BG, CZ, HR, HU, RO, SK.
[39] K dispozícii na adrese: https://www.minedu.sk/standardy-dodrziavania-zakazu-segregacie/.
[40] Systémové prístupy k odstraňovaniu segregácie znamenajú koordinované štrukturálne a politické opatrenia zamerané na odstránenie segregácie a zabezpečenie rovnakého prístupu k inkluzívnemu kvalitnému vzdelávaniu pre všetkých učiacich sa vrátane rómskych detí.

**Usmernenia na ďalšie zlepšenie**
S cieľom urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ v súlade so „spoločným, no diferencovaným prístupom“ Komisia vyzýva členské štáty, aby:

- **posilnili systémové odstraňovanie segregácie na všetkých úrovniach vzdelávania** prostredníctvom predchádzania segregácii, jej riešenia a účinného presadzovania právnych predpisov v oblasti boja proti diskriminácii, a zároveň zabezpečili primeranú vzdelávaciu, psychologickú a jazykovú podporu a zlepšili koordináciu medzi vzdelávacími, sociálnymi a rodinnými službami a monitorovanie pokrok pri dosahovaní kvalitného inkluzívneho hlavného vzdelávacieho prúdu, najmä v členských štátoch s významným podielom rómskeho obyvateľstva,
- **prešli od krátkodobého projektového financovania k udržateľným, flexibilným a reaktívnym finančným rámcom pre inkluzívne vzdelávanie**, ktoré umožnia školám a miestnym samosprávam efektívne prideľovať zdroje podľa potrieb, udržať si podporných zamestnancov a zachovať dlhodobé opatrenia na začlenenie,
- **posilnili prístup k vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve a podporili prechod rómskych žiakov na vyššie sekundárne vzdelávanie a jeho dokončenie** prostredníctvom cenovej a fyzickej dostupnosti, cielenej osvety a zapojenia rodičov, mentorstva a opatrení na predchádzanie predčasnému ukončeniu školskej dochádzky.

## II.V Zvýšenie skutočne rovnakého prístupu ku kvalitnému a udržateľnému zamestnaniu

**Hlavné ciele strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030:**
- znížiť rozdiel v zamestnanosti medzi Rómami a väčšinovým obyvateľstvom aspoň o polovicu,
- znížiť rozdiel v zamestnanosti medzi mužmi a ženami z rómskej komunity aspoň o polovicu,
- znížiť rozdiel v podiele mladých Rómov, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (rómski NEET), aspoň o polovicu.

Začlenenie do trhu práce je kľúčovým faktorom znižovania chudoby, sociálnej súdržnosti a aktívnej účasti na živote spoločnosti. Vzhľadom na to, že EÚ čelí demografickému vývoju a rastúcemu nedostatku pracovnej sily a zručností, je čoraz dôležitejšie plne využívať dostupný ľudský potenciál. Rómovia, ako jedna z najmladších skupín obyvateľstva v Európe, tvoria v niekoľkých členských štátoch rastúci podiel ľudí, ktorý v budúcnosti vstúpia na trh práce. Napriek tomu sa mnohí stále stretávajú s diskrimináciou, obmedzeným prístupom k vzdelávaniu a odbornej príprave a neistým zamestnaním. Podpora rovnosti a začlenenia Rómov by preto prispela k sociálnej súdržnosti a hospodárskemu rastu.

Podľa prieskumu o Rómoch z roku 2024 má 54 % Rómov platené zamestnanie, čo oproti 43 % v roku 2016 predstavuje nárast, ale táto miera je stále výrazne nižšia ako miera zamestnanosti väčšinového obyvateľstva (75 %[41]). Podiel mladých Rómov, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET), sa takisto znížil zo 62 % v roku 2016 na 47 % v roku 2024, hoci zostáva výrazne nad úrovňou väčšinového obyvateľstva (9 %[42]). Nerovnosti v oblasti zamestnanosti sú obzvlášť výrazné v prípade žien: iba 38 % rómskych žien má platené zamestnanie, zatiaľ čo u rómskych mužov je to 69 %, čo poukazuje na pretrvávajúci

[41] K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsi_emp_a__custom_22319809/default/table.
[42] K dispozícii na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_20/default/table.

rodový rozdiel. Prieskum však naznačuje, že takmer všetky ciele strategického rámca EÚ v oblasti zamestnanosti Rómov je možné dosiahnuť do roku 2030, pričom k významnému zlepšeniu došlo v Bulharsku, Maďarsku, Taliansku a Španielsku. Zainteresované strany poukázali na pretrvávajúce prekážky začlenenia do trhu práce, medzi ktoré patrí diskriminácia, rodové nerovnosti a fragmentované systémy podpory. Ako účinné opatrenia uviedli prístupy, ako je mentorstvo a mediácia, druhošancové vzdelávanie a cielená podpora rómskych žien, a poukázali na potenciál podnikania Rómov pri podpore miestneho sociálno-ekonomického rozvoja.

### Hlavné úspechy

Väčšina členských štátov, ktoré predložili správy[43], zaviedla opatrenia na zlepšenie prístupu Rómov ku kvalitnému a trvalému zamestnaniu vrátane odbornej praxe, učňovského vzdelávania a programov odbornej prípravy. Významným vývojom v Taliansku a Španielsku je dôraz na digitálnu integráciu a zručnosti orientované na budúcnosť, ktorých cieľom je zlepšiť prístup Rómov k službám a digitálnym odvetviam[44].

Objavujú sa aj miestne a regionálne iniciatívy zamerané na mladých Rómov, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET)[45], a na rómske ženy[46]. Napríklad Fínsko zriadilo špecializovanú databázu zamestnávateľov na prijímanie rómskych stážistov do rôznych odvetví[47], zatiaľ čo Švédsko vyvinulo osvetové nástroje v rómskych jazykoch s cieľom zaujať mladých uchádzačov o zamestnanie. Sociálne hospodárstvo takisto ponúka cestu k integrácii do trhu práce[48]. Na Slovensku je v súčasnosti v sociálnych podnikoch zamestnaných vyše 10 100 Rómov, Grécko zriadilo 14 rómskych sociálnych družstiev a Česko predložilo návrh zákona o integračnom sociálnom podnikaní.

Okrem osvedčených úloh mediátorov v rôznych odvetviach[49] Rómovia čoraz častejšie zastávajú aj vyššie administratívne pozície. Írske ministerstvo spravodlivosti spustilo pilotný projekt Program stáží vo verejnej správe pre Travellerov a Rómov. Niekoľko členských štátov[50] uviedlo, že kombinujú podporu zamestnanosti s opatreniami na sociálne začlenenie, ako je napríklad mentorstvo, často s využitím finančných prostriedkov z ESF+. Významným príkladom je belgický projekt Rom Werkt, ktorý využíva prostriedky z ESF+ na poskytovanie kultúrne citlivej podpory v oblasti zamestnanosti a účasti, ktorá je prispôsobená potrebám Rómov.

### Posúdenie a zostávajúce výzvy

Napriek postupnému zlepšovaniu od roku 2016 účasť Rómov na trhu práce naďalej výrazne zaostáva za účasťou väčšinového obyvateľstva. Významnou štrukturálnou výzvou naďalej zostáva prechod z neformálneho alebo nízkokvalifikovaného zamestnania na stabilnejšie a kvalitnejšie pracovné miesta, čomu často bránia chýbajúce zručnosti a segmentácia na trhu práce. S cieľom odstrániť nedostatky a prerušiť cyklus medzigeneračnej chudoby by členské štáty mali uprednostňovať vzdelávanie dospelých a celoživotné vzdelávanie a poskytovať možnosti druhej šance a podpory v oblasti gramotnosti, ktoré umožnia osobám, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, a dospelým prejsť do stabilného a kvalitného zamestnania.

---

[43] BE, BG, CZ, DK, EE, IE, EL, ES, FR, HR, IT, CY, LV, LT, HU, AT, PL, RO, SK, FI, SE.
[44] Program Accedere|Invitalia sa vykonáva v IT, zatiaľ čo program Acceder sa vykonáva v ES (Gabinete de Comunicación).
[45] BG, EE, HR, LV, RO, SK.
[46] CZ, IE, ES, LT, HU, AT, PT, SI, FI, SE.
[47] K dispozícii na adrese: https://romako.diak.fi/romako-askeleet-huomiseen/.
[48] CZ, IE, EL, HU, SK.
[49] BG, ES, FR, HR, PL, PT, RO, SK.
[50] BE, EL, ES, FR, IT, AT, SK.

Mnohé členské štáty sa naďalej opierajú predovšetkým o všeobecné opatrenia v oblasti zamestnanosti, ktoré často neobsahujú špecifickú terénnu prácu a záruky zamerané na Rómov. Cielená terénna práca, najmä s mladými rómskymi NEET a so ženami, je naďalej obmedzená, čo znižuje účinnosť podpory zamestnanosti.

Hoci rozširovanie sociálneho hospodárstva prináša nové príležitosti na integráciu do trhu práce, jeho úloha má naďalej obmedzený rozsah a pre väčšinu rómskych uchádzačov o zamestnanie zatiaľ nepredstavuje komplexnú cestu k udržateľnému zamestnaniu. Pretrvávajúca diskriminácia na trhu práce **a** rozdiely v zamestnanosti mužov a žien naďalej predstavujú hlavné prekážky, pričom mnohé iniciatívy majú stále krátkodobý charakter, čo obmedzuje ich udržateľnosť a prechod do stabilného zamestnania.

**Usmernenia na ďalšie zlepšenie**
S cieľom urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ v súlade so „spoločným, no diferencovaným prístupom“ Komisia vyzýva členské štáty, aby:

- **posilnili cielenú podporu zamestnanosti Rómov**, najmä mladých ľudí a žien, prostredníctvom terénnej práce, poradenstva a aktivácie v spolupráci so zamestnávateľmi a s verejnými službami zamestnanosti, vo vhodných prípadoch vrátane iniciatív v oblasti sociálneho hospodárstva,
- **kombinovali cielenú podporu zamestnanosti Rómov s** prístupnými cestami k odbornej príprave, vzdelávaniu dospelých a celoživotnému vzdelávaniu alebo druhošancovému vzdelávaniu a zároveň zabezpečili, aby sa všeobecné opatrenia v oblasti zamestnanosti účinne vzťahovali na Rómov a zlepšili prístup ku kvalitnému a udržateľnému zamestnaniu,
- **zintenzívnili opatrenia proti diskriminácii na trhu práce a protirómskemu rasizmu,** a to aj zvyšovaním povedomia a dôslednejším presadzovaním právnych predpisov o rovnakom zaobchádzaní v spolupráci so subjektmi pre rovnaké zaobchádzanie a s rómskou občianskou spoločnosťou.

## II.VI Zlepšenie zdravia Rómov a zvýšenie skutočne rovnakého prístupu ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám

**Hlavné ciele strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030:**
- znížiť rozdiel v očakávanej dĺžke života medzi Rómami a väčšinovým obyvateľstvom aspoň o polovicu.

Prístup k zdravotnej starostlivosti je základným právom a základným kameňom sociálneho začlenenia. Mnohé rómske komunity však naďalej žijú v podmienkach, ktoré majú negatívny vplyv na ich zdravie, vrátane nevyhovujúceho bývania a sanitácie, vystavenia environmentálnym rizikám a obmedzeného prístupu k základným službám. Prístup k zdravotnej starostlivosti ďalej obmedzujú prekážky, ako je chýbajúce zdravotné poistenie, administratívne prekážky, vzdialenosť od zdravotníckych zariadení a diskriminácia v zdravotníckych zariadeniach, čo má dôsledky tak pre jednotlivcov, ako aj pre spoločnosť.

Zistenia z prieskumu o Rómoch z roku 2024 potvrdzujú, že nerovnosti v oblasti zdravia sú naďalej značné. Muži z rómskej komunity žijú v priemere o 8 rokov kratšie a ženy o 7,4 roka kratšie ako v prípade väčšinového obyvateľstva. V týchto rozdieloch sa prejavujú pretrvávajúce nerovnosti v prístupe k zdraviu a zdravotnej starostlivosti, ako aj širšie sociálno-ekonomické znevýhodnenia. Zainteresované strany uviedli, že na výsledky v oblasti zdravia

Rómov majú výrazný vplyv sociálne determinanty, ako je bývanie, zamestnanosť, chudoba a diskriminácia, a požadovali integrované reakcie, v ktorých by sa spájala zdravotná starostlivosť so sociálnou podporou a s terénnou prácou v komunite. Zistilo sa, že rómske ženy čelia mimoriadne vysokým zdravotným rizikám, najmä pokiaľ ide o prístup k zdravotnej starostlivosti o matky a reprodukčnej zdravotnej starostlivosti, čo poukazuje na potrebu cielených a kultúrne citlivých služieb.

### Hlavné úspechy

Značný počet členských štátov[51] zaviedol opatrenia zamerané na zlepšenie zdravia Rómov a ich prístupu k zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám. Niekoľko členských štátov[52] ďalej inštitucionalizovalo úlohu medzikultúrnych mediátorov a vytvorilo siete, ktorých cieľom je pomáhať Rómom orientovať sa v systéme zdravotnej starostlivosti, zlepšovať komunikáciu s poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti a podporovať dodržiavanie liečby. Napríklad Rumunsko disponuje stabilnou sieťou zdravotných mediátorov a komunitných sestier, zatiaľ čo Portugalsko organizuje odbornú prípravu pre zdravotníckych pracovníkov zameranú na štrukturálne nerovnosti a prekážky, ktoré prispievajú ku kratšej očakávanej dĺžke života medzi Rómami.

Grécko a Bulharsko rozšírili prístup k základnej zdravotnej starostlivosti pre nepoistených Rómov vrátane zaručeného novorodeneckého skríningu bez ohľadu na to, či sú poistení. Ďalšie štáty[53] investovali do rozširovania vedomostí o zdraví Rómov, a to aj prostredníctvom špecializovaných prieskumov, cieleného zberu údajov s náležitými zárukami a zdokonalených monitorovacích nástrojov. V Českej republike bola predĺžená lehota na podávanie žiadostí v rámci kompenzačného programu pre nezákonne sterilizované rómske ženy, aby sa umožnilo podanie žiadosti väčšiemu počtu obetí.

### Posúdenie a zostávajúce výzvy

Účinný a spravodlivý prístup k zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám naďalej predstavuje kľúčovú výzvu, najmä pre Rómov žijúcich v marginalizovaných, vo vidieckych alebo v odľahlých oblastiach a pre tých, ktorí nemajú stabilné administratívne postavenie. Zdravotná starostlivosť sa poskytuje predovšetkým prostredníctvom bežných systémov. Hoci opatrenia, napríklad mediátori, prispeli k zlepšeniu osvety, ich vplyv často zostáva obmedzený na miestnu úroveň a závisí od krátkodobého financovania. Nepoistení Rómovia – vrátane niektorých mobilných občanov EÚ a cudzincov z krajín mimo EÚ bez dokladov – sú v niekoľkých členských štátoch naďalej vystavení riziku vylúčenia.

Diskriminácia a protirómsky rasizmus v zdravotníckych zariadeniach naďalej oslabujú dôveru a spôsobujú, že Rómovia nevyhľadajú zdravotnú starostlivosť včas, zatiaľ čo obmedzené sledovanie výsledkov v oblasti zdravia Rómov brzdí tvorbu politík založenú na faktoch. Bez integrovaných opatrení zameraných na širšie sociálne determinanty zdravia a bez koordinovaného postupu naprieč jednotlivými oblasťami politiky je nepravdepodobné, že samotným zlepšením prístupu k zdravotnej starostlivosti sa výrazne znížia nerovnosti. Súčasťou toho by mala byť lepšia podpora v oblasti duševného zdravia a emocionálna podpora zameraná na riešenie dlhodobého stresu a traumy spôsobených pretrvávajúcou diskrimináciou a sociálnym vylúčením.

[51] BE, BG, CZ, DE, FR, EL, ES, IT, HU, NL, RO, SK, FI.
[52] BE, BG, ES, LV, LT, PL, RO, SK.
[53] IE, ES, FR, SI, SK.

**Usmernenia na ďalšie zlepšenie**
S cieľom urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ v súlade so „spoločným, no diferencovaným prístupom“ Komisia vyzýva členské štáty, aby:

- **zabezpečili rovnaký a účinný prístup ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti** odstraňovaním administratívnych, finančných a iných prekážok, ktoré ovplyvňujú rómske komunity, vrátane prekážok súvisiacich s poistením, dokladmi, chudobou alebo pobytovým statusom a zároveň posilnili preventívnu zdravotnú starostlivosť, starostlivosť o matky, reprodukčnú zdravotnú starostlivosť a starostlivosť o duševné zdravie,
- **inštitucionalizovali a udržateľne financovali úlohu rómskych zdravotných mediátorov a komunitných terénnych služieb**, najmä v marginalizovaných a odľahlých oblastiach, a zároveň podporovali kultúrne citlivú zdravotnú starostlivosť, zdravotnú gramotnosť a spoluprácu medzi zdravotníctvom, sociálnymi službami a rómskymi komunitami,
- **riešili sociálne determinanty zdravia** prostredníctvom integrovaných politík, ktoré prepoja zdravotnú starostlivosť s bývaním, so sanitáciou, vzdelávaním, zamestnanosťou a znižovaním chudoby, a to s podporou dôkladnejšieho monitorovania, účasti Rómov a udržateľného financovania, najmä v členských štátoch s významným podielom rómskeho obyvateľstva.

## II.VII Zvýšenie skutočne rovnakého prístupu k primeranému nesegregovanému bývaniu a k základným službám

**Hlavné ciele strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030:**
- znížiť rozdiel v deprivácii v oblasti bývania aspoň o jednu tretinu,
- zabezpečiť, aby aspoň 95 % Rómov malo prístup k vode z vodovodu,
- znížiť preplnenosť domácností aspoň o polovicu.

Primerané nesegregované bývanie je zásadné pre dôstojný život, zdravie a prístup k základným službám a právam. Má priamy vplyv na výsledky v oblasti vzdelávania, zdravia a kvality života a zároveň podporuje rodinnú starostlivosť, čím sa predchádza zbytočnému odlúčeniu. Mnohé rómske domácnosti v celej EÚ však naďalej čelia nevyhovujúcim podmienkam bývania a segregácii v oblasti bývania.

Z prieskumu o Rómoch z roku 2024 vyplýva, že 47 % Rómov žije vo vlhkých alebo tmavých domovoch alebo v obydliach bez primeranej sanitácie (t. j. v podmienkach deprivácie v oblasti bývania). Hoci v porovnaní s rokom 2016 (61 %) to predstavuje zlepšenie, táto hodnota stále výrazne prevyšuje priemer EÚ (18 %[54]). Pretrváva aj problém s preplnenosťou obydlí – 83 % Rómov žije v domácnostiach bez dostatočného obytného priestoru. Počas konzultácií zainteresované strany konštatovali, že politiky v oblasti bývania sa naďalej zameriavajú prevažne na zlepšovanie životných podmienok v segregovaných prostrediach, a zdôraznili potrebu doplniť všeobecnú politiku v oblasti bývania cielenými opatreniami pre marginalizované rómske komunity a dôkladnejším monitorovaním výsledkov odstraňovania segregácie.

### Hlavné úspechy

Približne polovica členských štátov informovala o opatreniach zameraných na zlepšenie prístupu Rómov k primeranému nesegregovanému bývaniu a k základným službám, pričom

[54] K dispozícii na adrese: Eurostat 2023, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi291/default/table?lang=en.

využívala kombináciu cielených intervencií[55] a bežných systémov so zárukami pre Rómov[56]. Bol zaznamenaný pokrok v oblasti zmeny bývania. V Taliansku sa počet ľudí žijúcich v segregovaných osadách výrazne znížil, zatiaľ čo vo Francúzsku sa na presťahovanie rodín z dočasných slumov do trvalých domovov využíva digitálna platforma „Resorption-Bidonvilles“. V Slovinsku miestne orgány začleňujú segregované osady do mestských územných plánov, zatiaľ čo Rumunsko využilo Nástroj technickej podpory na posilnenie národných a miestnych kapacít na integrované intervencie v neformálnych osadách.

Toto úsilie sa ďalej ukotvilo prostredníctvom vývoja právnych predpisov vrátane prijatia zákona o cenovo dostupnom bývaní v Luxembursku a zákona o podpore bývania v Českej republike. V českom modeli sa spája miestna podpora bývania, antidiskriminačné opatrenia a programy „Housing First“, ktoré pomáhajú rómskym rodinám presťahovať sa do stabilných, integrovaných domovov, pričom sa zakazujú investície do sociálneho bývania v segregovaných oblastiach. Zároveň sa niektoré krajiny zamerali na zlepšenie infraštruktúry v existujúcich osadách. Grécko a Chorvátsko investovali do verejných služieb, ako sú dodávky vody, elektriny a kanalizácia, zatiaľ čo v Poľsku pomohli rómskym rodinám zlepšiť si situáciu v oblasti bývania projekty obnovy bývania a nákup nehnuteľností na sekundárnom trhu[57].

### Posúdenie a zostávajúce výzvy

Segregácia v oblasti bývania zostáva v niekoľkých členských štátoch kľúčovou štrukturálnou výzvou, ktorá obmedzuje prístup rómskych rodín k primeranému bývaniu a zhoršuje ich vylúčenie v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a zdravotnej starostlivosti. Nútené vysťahovanie naďalej vyvoláva vážne obavy, najmä ak prebieha bez dostatočných záruk alebo prístupu k primeranému ubytovaniu.

Tlaky na trhoch s bývaním naďalej brzdia pokrok a zdôrazňujú potrebu prísnejších opatrení na rozšírenie prístupu k cenovo dostupnému nesegregovanému bývaniu. Rastúce náklady na bývanie, najmä v mestských oblastiach, obmedzená ponuka sociálneho bývania a reštriktívne administratívne požiadavky, ako aj chýbajúce doklady totožnosti či byrokratické prekážky pri registrácii adresy obmedzujú prístup mnohých rómskych domácností k stabilným riešeniam bývania. Diskriminácia v prístupe k bývaniu vrátane súkromného trhu s nájomným bývaním ešte viac obmedzuje možnosti rodín získať primerané nesegregované bývanie.

Hoci niekoľko členských štátov informovalo o opatreniach zameraných na zlepšenie infraštruktúry v osadách, rozšírenie prístupu k sociálnemu bývaniu a podporu presťahovania sa do bežného bývania, ich vplyv je naďalej nerovnomerný. Mnohé iniciatívy majú naďalej obmedzený rozsah alebo sa realizujú na projektovom základe a monitorovanie výsledkov odstraňovania segregácie je naďalej nedostatočné. Predovšetkým to, že sa naďalej kladie dôraz na zlepšovanie podmienok v segregovaných osadách, nemusí nevyhnutne viesť k udržateľnému odstráneniu segregácie.

**Usmernenia na ďalšie zlepšenie**
S cieľom urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ v súlade so „spoločným, no diferencovaným prístupom“ Komisia vyzýva členské štáty, aby:

- v súlade so závermi Rady o opatreniach na zabezpečenie rovnakého prístupu Rómov k primeranému a nesegregovanému bývaniu a na riešenie problematiky segregovaných osád **riešili územnú segregáciu a segregáciu v oblasti bývania** podporou integrovaných, dlhodobých a udržateľných ciest zo segregovaných osád k primeranému bývaniu vo väčšinových komunitách, zabezpečili prístup k základným službám

[55] BE, BG, CZ, ES, IT, LT, RO, SK.
[56] DE, IE, FR, SI, FI.
[57] K dispozícii na adrese: https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/programy-integracji-spolecznosci-romskiej.

a infraštruktúre a systematicky monitorovali výsledky odstraňovania segregácie, najmä v členských štátoch s významným podielom rómskeho obyvateľstva,

- v súlade so závermi Rady o prístupe k službám pre ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov **rozšírili prístup k cenovo dostupnému, primeranému a nesegregovanému bývaniu rozšírením poskytovania sociálneho bývania**, cielenou podporou pre ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, zjednodušením administratívnych požiadaviek a dôraznejšími opatreniami proti diskriminácii na súkromnom trhu s nájomným bývaním,
- využili súbor operačných nástrojov na využívanie fondov EÚ na investície do sociálneho bývania a súvisiacich služieb, ktorý vydala Komisia, s cieľom podporovať nesegregované a inkluzívne štvrte a riešiť potreby marginalizovaných komunít,
- **predchádzali nútenému vysťahovaniu a neistote bývania** zabezpečením istoty držby nehnuteľností, mechanizmov včasného varovania a ochrany, prístupu k primeranému náhradnému ubytovaniu a nepretržitého prístupu k vzdelávaniu, zamestnaniu a zdravotnej starostlivosti.

## III. RÓMOVIA V REGIÓNE ROZŠIROVANIA[58]

Situácia Rómov v krajinách zapojených do procesu rozširovania[59] bola posúdená špecializovanými prieskumami zameranými na Rómov, ktoré realizovali Rozvojový program OSN a Svetová banka a ktoré financovala Komisia. Prieskum týkajúci sa krajín Východného susedstva (Ukrajina, Moldavsko a Gruzínsko) bol dokončený na jar roku 2026, zatiaľ čo nový prieskum týkajúci sa západného Balkánu stále prebieha.

Vo väčšine kandidátskych krajín a potenciálnych kandidátskych krajín zostávajú Rómovia najviac znevýhodnenou skupinou v dôsledku stereotypov, predsudkov, diskriminácie a protirómskeho rasizmu, čo vedie k ich sociálnemu vylúčeniu. Diskriminácia v zamestnaní je naďalej rozšírená a nezamestnanosť je vysoká. Rómske ženy takisto čelia viacerým formám diskriminácie a sú vystavené zvýšenému riziku rodovo podmieneného násilia a domáceho násilia, zatiaľ čo rómske deti môžu byť vystavené pracovnému vykorisťovaniu alebo núteným skorým sobášom. Hoci sa zvyšuje počet detí zapísaných do povinnej školskej dochádzky, účasť na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve zostáva pod národnými priemermi, miera predčasného ukončenia školskej dochádzky je naďalej vysoká a účasť na vyššom sekundárnom a vysokoškolskom vzdelávaní zostáva obmedzená. Prístup k zdravotnej starostlivosti je naďalej obmedzený, najmä v prípade detí, ktoré sa nezúčastňujú na formálnom vzdelávaní, a starších ľudí. Okrem toho v mnohých osadách pretrvávajú neprimerané podmienky bývania. V rámci Východného susedstva sa situácia Rómov ešte viac zhoršuje v dôsledku vysídľovania spôsobeného ruskou útočnou vojnou proti Ukrajine.

Všetci partneri zo západného Balkánu, ako aj Ukrajina, Moldavsko a Turecko, prijali alebo dokončujú aktualizované stratégie týkajúce sa Rómov v súlade so strategickým rámcom EÚ pre Rómov a záväzkami pre západný Balkán prijatými na summite v Poznaní[60]. V roku 2025

[58] Pojem „región rozširovania“ označuje kandidátske krajiny a potenciálne kandidátske krajiny, ktoré sa v súčasnosti zúčastňujú na procese pristúpenia k EÚ. Úplný zoznam krajín je k dispozícii na adrese: https://enlargement.ec.europa.eu/countries_en?prefLang=sk.

[59] Albánsko, Bosna a Hercegovina, Kosovo* (*označením nie je dotknutá pozícia k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244/99 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova*), Čierna Hora, Severné Macedónsko, Srbsko, Turecko, Ukrajina.

[60] Deklarácia partnerov zo západného Balkánu o integrácii Rómov v rámci procesu rozširovania EÚ, Poznaň, 5. júla 2019.

však uplynula platnosť niekoľkých národných akčných plánov na vykonávanie týchto stratégií a niektorí partneri stále pracujú na vypracovaní nových plánov na nasledujúce 3 až 5 rokov.

Hoci je zrejmé, že sa vyvíja úsilie o posilnenie existujúcich monitorovacích mechanizmov alebo zavedenie nových, pokrok sa naďalej ťažko meria v prípadoch, keď sú ciele príliš všeobecné. Národné kontaktné miesta sa považujú za kľúčových aktérov v oblasti začleňovania Rómov, ale ich administratívnemu postaveniu, inštitucionálnym kapacitám a finančným zdrojom je potrebné venovať väčšiu pozornosť. Rada Európy naďalej podporuje administratívne kapacity národných kontaktných miest, ktoré sú spolufinancované z prostriedkov EÚ.

Protirómsky rasizmus je zahrnutý v národných rámcoch pre Rómov, ale opatrenia na jeho riešenie sú naďalej obmedzené. Hoci sa väčšina subjektov pre rovnaké zaobchádzanie zaoberá prípadmi diskriminácie Rómov na Západnom Balkáne, na Ukrajine a v Moldavsku, protirómsky rasizmus stále nie je zahrnutý ako samostatná kategória v správach a prieskumoch týkajúcich sa boja proti diskriminácii.

Národné stratégie sa pokúšajú riešiť problém segregácie vo vzdelávaní a v bývaní, ale opatrenia na odstránenie segregácie sú naďalej nedostatočné a sú na ne vyčlenené len obmedzené, resp. žiadne osobitné finančné prostriedky. Projekt s názvom „Roma Action for Roma Integration“ (Rómska akcia pre integráciu Rómov), spolufinancovaný z prostriedkov EÚ a realizovaný Rímskym vzdelávacím fondom, podporuje prístup rómskych detí a mladých ľudí k vzdelávaniu, ale na zlepšenie výsledkov vzdelávania a zabezpečenie rovnakého prístupu ku kvalitnému hlavnému vzdelávaciemu prúdu na všetkých úrovniach sú však potrebné ďalšie opatrenia na národnej úrovni. Reformy trhu práce, zručností a vzdelávania v rámci Plánu rastu pre západný Balkán by mali byť po svojom zavedení prínosné pre Rómov. Prebiehajúci prieskum o Rómoch na západnom Balkáne takisto pomôže ďalej identifikovať medzery, ktoré je potrebné riešiť v rokovaniach o rozšírení a na každoročných zasadnutiach ministrov venovaných rovnosti a začleneniu Rómov.

**Usmernenia na ďalšie zlepšenie**
S cieľom urýchliť pokrok v oblasti rovnosti, začlenenia a účasti Rómov Komisia vyzýva vlády v regióne rozširovania, aby:

- tam, kde ešte chýbajú alebo kde ich platnosť už uplynula, **prijali národné stratégie týkajúce sa Rómov a národné akčné plány na obdobie po roku 2025** zosúladené so strategickým rámcom EÚ pre Rómov a **vyčlenili finančné prostriedky** na ich udržateľné vykonávanie a zároveň **posilnili inštitucionálny mandát, ľudské a finančné zdroje národných kontaktných miest** a zabezpečili ich zapojenie do plánovania, vykonávania a monitorovania národných programov a programov financovaných z prostriedkov EÚ,
- **zintenzívnili opatrenia na zvýšenie účasti Rómov na trhu práce**, a to aj v rámci zamestnanosti vo verejnom sektore, **účinne bojovali proti protirómskemu rasizmu a diskriminácii**, a to aj presadzovaním právnych predpisov v oblasti boja proti diskriminácii, zabezpečením prístupu k spravodlivosti a bojom proti nenávistným prejavom a trestným činom z nenávisti,
- **vykonali odporúčania** vyplývajúce z prieskumu o Rómoch na Ukrajine a v Moldavsku a z prebiehajúceho prieskumu o Rómoch na západnom Balkáne.

## IV. OPATRENIA EÚ

Členské štáty nesú hlavnú zodpovednosť za vykonávanie strategického rámca EÚ pre Rómov a odporúčania Rady z roku 2021. Úlohou Komisie je však podporovať toto úsilie presadzovaním právnych predpisov, koordináciou politík, mobilizáciou finančných nástrojov a uľahčovaním zapojenia zainteresovaných strán.

### Presadzovanie právnych predpisov EÚ

Komisia naďalej monitorovala presadzovanie a uplatňovanie: i) smernice o rasovej rovnosti[61]; ii) revidovanej smernice o právach obetí; a iii) rámcového rozhodnutia Rady o boji proti rasizmu a xenofóbii. Proti Česku, Slovensku a Maďarsku prebiehajú tri konania o nesplnení povinnosti v súvislosti so segregáciou Rómov vo vzdelávaní. V októbri 2024 bola Českej republike zaslaná ďalšia formálna výzva. Prípad týkajúci sa Slovenska bol postúpený Súdnemu dvoru Európskej únie[62].

Okrem toho sa prijatím smerníc (EÚ) 2024/1499 a 2024/1500 posilňujú minimálne normy pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie vo všetkých členských štátoch, aby mohli účinne riešiť diskrimináciu a pomáhať obetiam pri prístupe k spravodlivosti. Komisia bude naďalej podporovať členské štáty prostredníctvom stretnutí špecializovaných expertných skupín. Bude monitorovať, či členské štáty včas a správne transponujú[63] smernice do vnútroštátnych právnych predpisov, pričom využije všetky nástroje, ktoré má k dispozícii, vrátane neformálnych dialógov a formálnych postupov v prípade nesplnenia povinnosti.

### Uplatňovanie hľadiska rovnosti Rómov v politických iniciatívach EÚ

V stratégii EÚ proti rasizmu sa protirómsky rasizmus jasne uznáva za špecifickú, osobitnú a hlboko zakorenenú formu rasizmu. V súlade so stratégiou Komisia takisto naďalej podporuje väčšiu rozmanitosť zamestnancov a prístup ku kariérnym príležitostiam pre nedostatočne zastúpené skupiny vrátane Rómov, a to prostredníctvom cielených osvetových aktivít v oblasti prijímania zamestnancov a stáží, odbornej prípravy zameranej na boj proti predsudkom pre odborníkov v oblasti ľudských zdrojov a zberu údajov o rovnosti. Súbežne s tým sa v Stratégii rodovej rovnosti na roky 2026 – 2030 a Stratégii pre rovnosť LGBTIQ+ osôb na roky 2026 – 2030 zdôrazňujú zložité a vzájomne sa prelínajúce znevýhodnenia, s ktorými sa stretávajú rómske ženy a LGBTIQ+ osoby. Komisia naďalej podporovala rozmanitosť a začleňovanie na pracovisku vrátane rovnosti a začleňovania Rómov prostredníctvom platformy EÚ pre charty rozmanitosti. Platforma uľahčuje dialóg a poskytuje usmernenia, napríklad o inkluzívnych postupoch prijímania zamestnancov.

Počas obdobia, za ktoré sa podávali správy, Komisia pokračovala v uplatňovaní hľadiska rovnosti, začleňovania a účasti Rómov v príslušných politikách, právnych predpisoch a programoch financovania EÚ, a to aj prostredníctvom svojej internej pracovnej skupiny pre rovnosť.

V oblasti bývania a chudoby sa troma komplementárnymi iniciatívami prijatými v rokoch 2025 a 2026 posilnili opatrenia EÚ zamerané na podporu začleňovania Rómov. Európsky plán pre cenovo dostupné bývanie zahŕňa opatrenia na podporu ľudí v zraniteľnej situácii vrátane Rómov a prostredníctvom investícií a opatrení v oblasti sociálneho bývania zlepší prístup k dôstojnému bývaniu. To dopĺňa návrh na odporúčanie Rady o boji proti vylúčeniu z bývania vrátane bezdomovectva, ktorým sa presadzujú integrované a personalizované prístupy zamerané na bývanie, v ktorých sa bývanie spája so sociálnymi službami a s prevenciou s cieľom riešiť bezdomovectvo a vylúčenie. V odporúčaní sa uznáva, že vylúčenie z bývania a bezdomovectvo môžu neprimerane postihovať určité skupiny vrátane Rómov, a obsahuje opatrenia na riešenie diskriminácie

[61] Pozri aj správu Komisie z roku 2026 o vykonávaní smernice o rasovej rovnosti a smernice o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52026DC0364.
[62] K dispozícii na adrese: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:62023CC0799.
[63] K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/inf_26_1380.

prostredníctvom terénnej práce, transparentných kritérií pre sociálne bývanie, odbornej prípravy zameranej na boj proti zaujatosti a podpory pre nájomcov, ktorí čelia diskriminácii.

V stratégii EÚ v oblasti boja proti chudobe sa zdôrazňuje, že predsudky a stigmatizácia môžu zvýšiť riziko chudoby pre konkrétne skupiny vrátane Rómov, a pripomína sa cieľ strategického rámca EÚ pre Rómov znížiť mieru chudoby do roku 2030 o polovicu. Zdôrazňuje sa aj odhodlanie Komisie naďalej spolupracovať s členskými štátmi a so zainteresovanými stranami na cielených opatreniach na boj proti chudobe. Je k nej priložený dokument Zásady účinných politík boja proti chudobe[64]. V nadväznosti na odporúčanie Rady z roku 2021, v ktorom boli rómske deti označené za prioritnú skupinu, Komisia posilnením Európskej záruky pre deti predstavuje usmernenia na riešenie konkrétnych výziev, ktorým čelia rómske deti pri prístupe k službám, prostredníctvom integrovaných opatrení siahajúcich od terénnej práce a mediácie k inkluzívnemu vzdelávaniu, podpore rodín a komunitným intervenciám. Predstavuje to strategickú príležitosť na presadenie cielenejších a účinnejších politík v prospech rómskych detí – ktoré sú naďalej neprimerane postihnuté chudobou a diskrimináciou – a na prerušenie medzigeneračného cyklu vylúčenia. Takisto sa oznamuje výzva na predkladanie návrhov v rámci ESF+ s rozpočtom 5 miliónov EUR na podporu nadnárodných projektov zameraných na zlepšenie prístupu k zamestnaniu pre mladých Rómov, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET[65]).

Aj odporúčanie Rady na zlepšenie sprostredkovania digitálnych zručností a kompetencií vo vzdelávaní a odbornej príprave je relevantné pre začleňovanie Rómov, keďže sa v ňom podporuje rovnaký prístup znevýhodnených a marginalizovaných skupín vrátane Rómov a členské štáty sa vyzývajú, aby riešili problémy s prístupnosťou, teritoriálne a sociálno-ekonomické rozdiely, ktoré prispievajú k digitálnemu vylúčeniu. V odporúčaní Rady týkajúcom sa ľudského kapitálu v Európskej únii sa Rómovia výslovne uznávajú za jednu zo skupín, ktoré čelia prekážkam pri prístupe ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave, a zdôrazňuje sa potreba cielených opatrení zameraných na doplnenie chýbajúcich zručností a odstránenie rozdielov v zamestnanosti. V akčnom pláne proti kybernetickému šikanovaniu „V bezpečí online, silnejší spolu“ sa výslovne uznáva, že Rómovia a iné rasové a etnické menšiny sú obzvlášť vystavené obťažovaniu na internete a nezákonným nenávistným prejavom súvisiacim so systémovým vylúčením.

### Čo najlepšie využitie finančných prostriedkov EÚ

V súčasnom programovom období (2021 – 2027) poskytuje ESF+ v 15 členských štátoch približne 1,8 miliardy EUR na financovanie intervencií zameraných na Rómov v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia. EFRR to dopĺňa prostredníctvom cielených a všeobecných investícií do bývania, sociálnej infraštruktúry, vzdelávania a zdravotnej starostlivosti, z ktorých majú Rómovia priamy alebo nepriamy prospech. Osobitná tematická základná podmienka týkajúca sa začleňovania Rómov prepája fondy s politikami. Plány obnovy a odolnosti zahŕňajú opatrenia vo viacerých oblastiach sociálnej politiky. Spájajú investície a reformy s dôrazom na znevýhodnené skupiny vrátane Rómov prostredníctvom podpory rozvoja digitálnych a finančných zručností alebo odstraňovania segregácie v školách. Nástroj technickej podpory takisto pomáha členským štátom pri navrhovaní stratégií a politík, ktorými sa lepšie riešia výzvy, ktorým čelia marginalizované rómske komunity. Z tohto nástroja sa napríklad podporuje inkluzívne vzdelávanie vrátane činností zameraných na odstránenie segregácie v školách.

Z programu Erasmus+ sa podporilo viac ako 480 projektov zameraných na začlenenie rómskych komunít; tieto prostriedky dosiahli výšku takmer 29 miliónov EUR a do projektov sa zapojilo približne 1 500 organizácií z celej EÚ. Projekty sa zameriavali predovšetkým na vzdelávanie

[64] Tieto zásady sú čiastočne uvedené v oddiele II.II. tejto správy.

[65] K dispozícii na: https://www.socialinnovationplus.eu/call/strengthening-the-european-child-guarantee-national-governance-systems-and-supporting-access-to-the-labour-market-for-roma-neets-2/.

mladých ľudí, školské vzdelávanie a vzdelávanie dospelých; zahŕňali rómskych mediátorov, zlepšenie prístupu miestnych rómskych organizácií k programu Erasmus+, vzdelávanie o holokauste Rómov a zachovanie rómskeho jazyka. V rámci Európskeho zboru solidarity sa podporilo vyše 100 projektov zameraných na začleňovanie Rómov, do ktorých sa zapojilo 104 organizácií a na ktoré bolo vyčlenených viac ako 1,4 milióna EUR, najmä v oblasti vzdelávania, kultúry, športu, zdravia, environmentálnych aktivít, komunitnej angažovanosti a dobrovoľníctva mladých ľudí. V rámci programu EU4Health (2021 – 2027) sa viacero iniciatív zameriava na nerovnosti v oblasti zdravia, ktoré majú vplyv na rómske komunity, s dôrazom na prevenciu a prístup k zdravotnej starostlivosti. Napríklad projekt ShowUp4Health sa zameriava na neprenosné ochorenia riešením sociálnych a environmentálnych determinantov a posilňovaním zdravotnej gramotnosti medzi Rómami. Európske iniciatívy, ako sú SASTIPE, MENTBOX a JA MENTOR, podporujú prístup Rómov ku kvalitným službám v oblasti duševného zdravia. Okrem toho sa v rámci projektu SOLACE v spolupráci s komunitnými mediátormi realizovali pilotné prístupy zamerané na skríning rakoviny pľúc v rómskych komunitách v Chorvátsku, Grécku a Maďarsku. Program Interreg ponúka príležitosti na spoluprácu, ako to dokresľuje projekt CHESS START, do ktorého sa zapojilo vyše 100 rómskych detí z Rumunska a Maďarska.

Prostredníctvom programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty Komisia naďalej podporovala národné kontaktné miesta pri vytváraní alebo posilňovaní národných rómskych platforiem, ktorými sa zabezpečuje účasť Rómov na rozhodovacích procesoch. Komisia takisto financuje nadnárodný projekt ROVA, ktorým sa posilňujú kapacity rómskych mimovládnych organizácií. V rámci výziev na predkladanie návrhov EQUAL a REM programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty sa podporujú činnosti zamerané na boj proti rasizmu a diskriminácii vrátane protirómskeho rasizmu, ako aj spomienkové a vzdelávacie aktivity týkajúce sa rómskeho holokaustu a otroctva Rómov. Okrem toho v rámci tohto programu tri organizácie na úrovni EÚ, ktoré vedú Rómovia a ktoré pôsobia v oblasti budovania kapacít, kultúry, zastupovania záujmov a práv Rómov, fungujú ako inštitucionálni partneri Komisie a dostávajú granty na prevádzku.

**Usmernenia pre účinné využívanie finančných prostriedkov EÚ v oblasti rovnosti, začleňovania a účasti Rómov**

S cieľom urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ v súlade so „spoločným, no diferencovaným prístupom“ Komisia vyzýva členské štáty, najmä tie s významným podielom rómskeho obyvateľstva, aby:

- **posilnili prepojenie medzi riadiacimi štruktúrami a fondmi EÚ** a zabezpečili, aby sa priority v oblasti rovnosti a začleňovania Rómov zohľadňovali v celom procese navrhovania, vykonávania a hodnotenia programov s cieľom podporiť dosiahnutie cieľov strategického rámca EÚ pre Rómov do roku 2030,
- **skombinovali cielené opatrenia zamerané na osobitné potreby rómskych komunít s inkluzívnymi všeobecnými politikami a službami** s osobitným dôrazom na vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie a sociálne začlenenie, pričom by mali zabezpečiť koordinované a integrované opatrenia vo všetkých oblastiach politiky a dlhodobé investície s cieľom riešiť viaceré a vzájomne prepojené rozmery vylúčenia;
- **zabezpečili, aby sa investíciami do vzdelávania a bývania financovanými EÚ podporovali zásady odstraňovania segregácie a nesegregácie,** pričom prioritou by malo byť odstraňovanie segregácie v záujme odstránenia alebo výrazného zníženia existujúcej segregácie integráciou Rómov do bežných škôl a štvrtí, a zároveň zabezpečili, aby v prípadoch, keď okamžité odstránenie segregácie nie je možné, investície nevytvárali nové segregované prostredia ani neposilňovali to existujúce (nesegregácia) ale aby vytvárali podmienky pre budúce odstránenie segregácie.

### Posilnenie riadenia a koordinácie politík

V rámci európskeho semestra sa naďalej monitorovala situácia Rómov a členské štáty sa usmerňovali pri navrhovaní a vykonávaní reforiem a investícií na riešenie pretrvávajúcich výziev. V rámci cyklu európskeho semestra na rok 2026 sa v odôvodneniach odporúčania Rady zdôraznila potreba riešiť výzvy, ktorým čelia rómske komunity v Bulharsku, Česku, Grécku, Maďarsku, Rumunsku, na Slovensku a v Španielsku. V následných usmerneniach pre politiky zamestnanosti prijatých Radou sa marginalizované rómske komunity dôsledne zaraďujú medzi skupiny, ktoré potrebujú cielenú aktiváciu na trhu práce, čím sa rovnosť Rómov začleňuje do rámca koordinácie politiky zamestnanosti EÚ.

Pokiaľ ide o budúcnosť, nadchádzajúce plány národných a regionálnych partnerstiev[66] v rámci viacročného finančného rámca na roky 2028 – 2034 (VFR) ponúkajú členským štátom významnú príležitosť riešiť tieto výzvy komplexnejším a cielenejším spôsobom. Komisia zaradila otázku rovnosti a začleňovania Rómov do viacerých návrhov právnych predpisov viacročného finančného rámca na roky 2028 – 2034 – vrátane návrhov týkajúcich sa programov AgoraEU, Spravodlivosť a Erasmus+, keďže začleňovanie Rómov zostáva politickou a sociálnou prioritou EÚ.

### Podpora účasti Rómov a zapojenia zainteresovaných strán

Komisia naďalej podporovala účasť Rómov prostredníctvom štruktúrovaného dialógu, budovania kapacít a inštitucionálnej spolupráce. Každý rok sa na Európskej platforme pre začleňovanie Rómov schádzajú príslušné orgány a občianska spoločnosť, aby stanovili priority a posúdili pokrok pri dosahovaní cieľov do roku 2030. Spolupráca so zainteresovanými stranami zahŕňala aj pravidelné stretnutia s národnými kontaktnými miestami a s ďalšími príslušnými národnými orgánmi, občianskou spoločnosťou a európskou sieťou vnútroštátnych orgánov pre otázky rovnosti (Equinet)[67].

Komisia pokračovala v spolupráci s členskými štátmi, ktoré zastávali rotujúce predsedníctvo Rady Európskej únie, a s Európskym parlamentom, aby zabezpečila, že rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov budú naďalej prioritou politického programu. Okrem toho aktívne podporila Týždeň Rómov, pri príležitosti Medzinárodného dňa Rómov a Pamätného dňa rómskeho holokaustu vydala osobitné vyhlásenia a 2. augusta sa zúčastnila na spomienkovej slávnosti v Osvienčime.

### Podpora rovnosti a boj proti protirómskemu rasizmu

Boj proti protirómskemu rasizmu si vyžaduje dlhodobé opatrenia vo všetkých oblastiach politiky. Komisia uplatňovala dvojitý prístup: riešila tento problém priamo cielenými opatreniami a komunikáciou s verejnosťou a zároveň začleňovala boj proti protirómskemu rasizmu do všetkých odvetvových oblastí politiky.

Komisia v priebehu rokov pokračuje vo svojej štruktúrovanej spolupráci s Radou Európy prostredníctvom celého radu spoločných programov, a to konkrétne: i) programu Roma Memory spusteného v júni 2024, ktorý podporil informovanosť o holokauste Rómov a jeho pripomínanie; ii) programu ROMACT, ktorý posilnil kapacity miestnych a regionálnych orgánov pri zabezpečovaní začlenenia Rómov; a iii) programu EQUIROM, ktorý bojoval proti protirómskemu rasizmu prostredníctvom pozitívnych príbehov o Rómoch v médiách. Okrem toho si kampaň Roma on Par

[66] Podľa návrhu Komisie týkajúceho sa viacročného finančného rámca na roky 2028 – 2034 by sa plánmi národných a regionálnych partnerstiev malo zjednotiť niekoľko zdrojov financovania EÚ vrátane Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja.
[67] K dispozícii na adrese: https://equineteurope.org/.

na sociálnych médiách, ktorá bola spustená pri príležitosti Medzinárodného dňa Rómov, kladie za cieľ bojovať proti protirómskemu rasizmus a vyvracať negatívne stereotypy o Rómoch.

Komisia takisto podporuje prácu UNESCO v oblasti vzdelávania proti rasizmu v EÚ, ako bolo oznámené v stratégii proti rasizmu. V marci 2026 organizácia UNESCO spustila dvojročný projekt financovaný Komisiou, ktorý sa konkrétne zameriava na formy rasizmu, ako je napríklad protirómsky rasizmus. Cieľom projektu je poskytnúť pedagógom materiály, aby učili študentov o súčasnom rasizme a jeho historických koreňoch, čím sa podporí vytvorenie inkluzívnejšieho vzdelávacieho prostredia pre rómskych žiakov[68].

## ZÁVER

Od prijatia strategického rámca EÚ pre Rómov členské štáty posilnili inštitucionálne základy pre vykonávanie svojich národných stratégií pre Rómov. V období 2023 – 2025 došlo k ďalšiemu rozvoju kľúčových riadiacich štruktúr v členských štátoch. Národné kontaktné miesta posilnili svoju koordinačnú úlohu, posilnila sa štruktúrovanosť dialógu s Rómami a prorómskou občianskou spoločnosťou a v niekoľkých krajinách bol zaznamenaný aj určitý nárast zastúpenia Rómov vo verejnej správe a vo volených funkciách. Okrem toho sa v niekoľkých oblastiach politiky dosiahol viditeľný pokrok: zvýšilo sa politické uznanie protirómskeho rasizmu, zlepšila sa účasť rómskych detí na vzdelávaní v ranom detstve, vzrástla miera zamestnanosti medzi Rómami a členské štáty rozšírili opatrenia v oblasti bývania, zdravia a sociálnej ochrany. Financovaním z prostriedkov EÚ sa počas celého tohto obdobia podporovali inkluzívne národné reformy a iniciatívy.

Prieskum o Rómoch z roku 2024 poukazuje na zlepšenie 10 zo 16 ukazovateľov, ktoré sa používajú na monitorovanie strategického rámca EÚ pre Rómov. Napríklad sa zdá, že väčšina cieľov strategického rámca EÚ pre Rómov v oblasti zamestnanosti je do roku 2030 dosiahnuteľná. Napriek tomu je na dosiahnutie všetkých cieľov stále potrebné vynaložiť značné úsilie, a to aj dôslednejším stanovovaním národných cieľov. Krátkodobé financovanie, nejednotné rámce monitorovania a obmedzená koordinácia medzi jednotlivými úrovňami verejnej správy naďalej oslabujú účinnosť a udržateľnosť politík v oblasti rovnosti a začleňovania Rómov.

Nasledujúce roky budú rozhodujúce. Boj proti protirómskemu rasizmu a ďalší pokrok v oblasti rovnosti, začleňovania a účasti Rómov si bude vyžadovať trvalé politické odhodlanie, účinné systémové reformy, posilnenie inštitucionálnych kapacít, integrovaný medziodvetvový politický prístup a predvídateľné dlhodobé investície. Kľúčový význam bude mať aj účinné presadzovanie a silná vedúca úloha verejného sektora. Nadchádzajúci viacročný finančný rámec (VFR) poskytne dôležitú príležitosť na ďalšie zintenzívnenie tohto úsilia.

Rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov nie sú len pevne zakorenené v základných právach, ale sú aj strategickými prioritami pre Európu. V kontexte úbytku obyvateľstva, nedostatku pracovnej sily a rastúcej globálnej konkurencie môže začleňovanie Rómov – jednej z najmladších skupín obyvateľstva v Európe – prispieť aj k hospodárskej odolnosti. S blížiacim sa rokom 2030 musí strategický rámec EÚ pre Rómov naďalej pomáhať pri presadzovaní týchto priorít, ale zároveň musí prispievať aj k dlhodobej súdržnosti a konkurencieschopnosti Európy, keďže jedným zo záväzkov EÚ je zabezpečiť, aby nikto nezaostával.

[68] K dispozícii na adrese: https://www.unesco.org/en/articles/unesco-launches-new-programme-address-racism-and-through-education-europe.